

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

**การใช้ที่ดินของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอ빙สามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์
ปี พ.ศ. 2545**

**Land Used of Farmers for Tamboln Wangpikul Amphoe Bangsampan Changwat
Phetchabun In 2002**

โดย

นางสาว สุพา วันตะโคตร

T096132

เสนอ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนากการเกษตร)

พ.พ. พ.ศ. 2546

ผ A11ก

ตงพญ..... 36132 25 46

ลงทะเบียน..... 36132 25 46

วัน,เดือน,ปี..... 2 567 2009

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เรื่อง

การใช้ที่ดินของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอวังสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

ปี พ.ศ. 2545

Land Used of Farmers for Tamboln Wangpikul Amphoe Bangsampan Changwat
Phetchabun In 2002

โดย

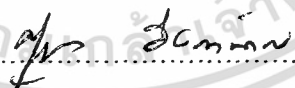
นางสาว ยูพา วันตะโคตร

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

วท.บ. (พัฒนากการเกษตร)

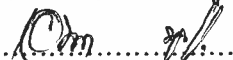
เมื่อวันที่ 30 เดือน 12 พ.ศ. 2546

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ

 30 / 12 / 2546

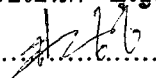
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศุภสมบุรณ์ อังรัตนากร)

กรรมการปัญหาพิเศษ

 30 / 12 / 2546

(อาจารย์เอนก บุญยีน)

หัวหน้าภาควิชา

 30 / 12 / 2546

(อาจารย์สุขุมารณ์ ชันธศรี)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของเกษตรกร ตำบลวังพิถูล

อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ปี พ.ศ. 2545

โดย : นางสาวยุพา วันตะโคตร

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

สาขาวิชาเอก : พัฒนาการเกษตร

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ : .....

(ผศ. ศุภสมบุญ อึ้งรัตนกร)

301 146 2546

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเพื่อศึกษาการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของเกษตรกร ตำบลวังพิถูล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ พ.ศ. 2545 มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร เพื่อศึกษาการใช้ที่ดินของเกษตรกร และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินของเกษตรกร โดยการสุ่มเกษตรกรตัวอย่างจำนวน 217 ครัวเรือน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยใช้ค่าทางสถิติ คือค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือ ร้อยละ 53.9 เป็นเพศชาย และร้อยละ 46.1 เป็นเพศหญิง ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยคิดเป็นเป็นร้อยละ 37.3 รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรต่อครัวเรือนต่อปี คือ มีรายได้เฉลี่ย 100,001-200,000 บาทต่อปี ร้อยละ 32.3 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 86.6 มีรถไถเดินตามใช้เป็นเครื่องทุ่นแรงทางการเกษตร ในเรื่องการถือครองที่ดินเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 93.1 มีที่ดินเป็นของตนเอง และเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 77.4 มีการปลูกข้าวโพด การศึกษาการใช้ที่ดินของเกษตรกร เกษตรกรมีการใช้ที่ดินเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2.69 ไร่) โดยเกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีการเตรียมดินก่อนการปลูกพืชโดยการไถพรวนตลอดทั้งแปลงซึ่งเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับอยู่ในระดับมาก (3.46 ไร่) รองลงมาคือมีการแบ่งพื้นที่เพาะปลูกเป็นแปลง ๆ ว่าแปลงไหนจะปลูกพืชชนิดใดบ้างเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.29 ไร่) และการตรวจสอบความอุดมสมบูรณ์ของดินซึ่งเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย (1.67 ไร่) ในการศึกษาการอนุรักษ์ดินของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่มีการอนุรักษ์ดินอยู่ในระดับ ปานกลางมี (2.70 ไร่) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเกษตรกร ตำบลวังพิถูล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ในปัจจุบันมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ดินมากพอสมควร แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เพื่อปรับปรุงดินซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (3.70 คะแนน) ทำให้เห็นได้ว่าเกษตรกรในปัจจุบันยังคงคิดว่าการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์มีความสะดวกกว่าการใส่ปุ๋ยคอกเพื่อปรับปรุงดิน ในการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินของเกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคปานกลาง (2.58 คะแนน) ซึ่งปัญหาที่เกษตรกรมีมากที่สุดคือ ปัญหาเรื่องเงินทุนเกษตรกรมีปัญหาเรื่องเงินทุนซึ่งเกษตรกรมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง (3.30 คะแนน) รองลงมาคือ ปัญหาด้านการผลิต ซึ่งเกษตรกรมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง (3.05 คะแนน) และเกษตรกรไม่มีปัญหาในเรื่องการถือครองที่ดินเลย (1.23 คะแนน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากบุคคลหลาย ๆ ท่านที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ ผศ. ศุภสมบุญณ์ อึ้งรัตนากร ซึ่งเป็นประธานกรรมการปัญหาพิเศษ และ อ. เอนก บุญยีน ซึ่งเป็นกรรมการปัญหาพิเศษ โดยให้คำปรึกษาและคำแนะนำ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในการทำปัญหาพิเศษมาโดยตลอด นอกจากนี้ยังได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ตำบลวังพิกูล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ในการหาข้อมูลและให้คำแนะนำต่าง ๆ เกษตรกร ตำบลวังพิกูล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งอำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูล รวมถึงเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจ จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณความดีของปัญหาพิเศษฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอมอบให้แด่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ที่คอยอบรมสั่งสอนนับจากอดีตถึงปัจจุบัน ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน แต่หากเกิดข้อผิดพลาดประการใดนั้น เป็นความบกพร่องของผู้ศึกษาเอง

ยุพา วันตะโคตร

มีนาคม 2546

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(ก)
สารบัญภาพ	(ข)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	2
ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา	2
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	4
ความหมายของที่ดิน	4
ความหมายของการใช้ประโยชน์จากที่ดิน	5
หลักการใช้ที่ดิน	5
ประเภทการใช้ที่ดิน	6
ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ที่ดิน	6
การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร	8
ปัญหาในการใช้ที่ดิน	8
หลักการอนุรักษ์ดิน	10
วิธีการอนุรักษ์ดิน	11
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3 วิธีวิจัย	16
ประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง	16
สถานที่และระยะเวลาที่ทำการวิจัย	18
เครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือในการวิจัย	19
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	19
การวิเคราะห์ข้อมูล	19
ตารางการปฏิบัติงาน	21
งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย	21

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล	22
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร	22
ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ที่ดินของเกษตรกร	28
ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน	35
ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการ ใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร	43
สรุปและวิจารณ์ผล	43
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	44
เอกสารอ้างอิง	47
ภาคผนวก	50

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตำบลวังพิกุล จำแนกตามรายหมู่บ้าน	17
2. แสดงการดำเนินงานทำปัญหาพิเศษ	21
3. สภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	23
4. แสดงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกรตัวอย่าง	24
5. เครื่องทุนแรงที่ใช้ในการเกษตร	25
6. แสดงการถือครองและจำนวนพื้นที่ถือครองที่ดิน	26
7. ชนิดของพืชที่ปลูก	27
8. แสดงการใช้ที่ดินของเกษตรกร	32
9. แสดงปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน	40
ตารางภาคผนวกที่	
1. แสดงข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์	53

สารบัญภาพ

ภาพภาคผนวกที่

หน้า

1. แสดงแผนที่ ตำบลวังพิรุณ

51

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ (Introduction)

ความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากที่ดินเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าเป็น สิ่งที่น่ามาซึ่งปัจจัยที่ สำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชากรอันได้แก่ อาหารที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งผลิตสินค้าสำหรับส่งจำหน่ายยังต่างประเทศอีกด้วยจึงอาจกล่าวได้ว่าที่ ดินเป็นแหล่งกำเนิดแห่งความมั่นคงของชาติ และเป็นรากฐานทางสวัสดิภาพทางเศรษฐกิจและ สังคมของประชากร นอกจากนั้นที่ดินยังมีปริมาณจำกัด แต่ความต้องการที่ดินมีมากขึ้นเรื่อยๆ โดย เฉพาะอย่างยิ่งที่ดินเพื่อการเกษตร เพราะจะต้องมีจำนวนและความอุดมสมบูรณ์เพียงพอที่จะใช้ ผลิตอาหารและสิ่งอื่นให้มีมากพอจะประกันได้ว่าเพียงพอแก่การเพิ่มขึ้นของประชากร

ปานทิพย์ กานตพิชาน (2527:4) กล่าวว่า หลักการใช้ที่ดินที่ถูกต้องโดยทั่วไปนั้น ประการ แรกได้แก่ การใช้ที่ดินอย่างประหยัด เท่าที่จำเป็นในอันที่จะตอบสนองความต้องการของประชากร ตามความเหมาะสม ประการที่สองได้แก่การใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยพื้นที่สูงสุดและ ประการสุดท้ายสามารถรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินให้ได้ตลอดไปในระยะเวลานาน มาตรการที่จะให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าวได้ก็คือ จะต้องมีการวางแผนใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับ สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันด้วยเหตุนี้

ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นตำบลที่มีความสำคัญทาง เศรษฐกิจ ตำบลหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์ เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์ โดยเฉพาะทรัพยากรที่ดินที่มีความเหมาะสมในทางกสิกรรม โดยมีพืชที่สำคัญและเป็นแหล่งรายได้ให้ แก่เกษตรกรในตำบลวังพิกุลอยู่ 7 ชนิด คือ ข้าวนาปี ,ข้าวโพด,ถั่วเขียว,ถั่วเหลือง,ข้าวฟ่าง,พืชผัก และหน่อไม้ไผ่ ในปัจจุบัน พื้นที่เกษตรกรรมของ ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีแนวโน้มเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นทำให้พื้นที่เกษตรกรรมลดลงเรื่อย ๆ และที่ดินเริ่มไม่เพียง พอกับจำนวนประชากรที่ต้องการใช้ที่ดินเป็นที่มาหากิน ยิ่งไปกว่านั้นที่ดินบางแห่งยังเสื่อม โทรมลงอย่างน่าวิตก ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น การใช้ที่ดินไม่เหมาะสมกับ สมรรถนะหรือปลูกพืชไม่เหมาะสมกับสภาพของที่ดิน การใช้ที่ดินติดต่อกันมาช้านานและขาดการ ทำนุบำรุงที่ดินที่เหมาะสม (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบึงสามพัน,2544)

การศึกษาการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของเกษตรกร ตำบล วังพิกุล อำเภอ บึงสามพัน จังหวัด เพชรบูรณ์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นส่วนหนึ่งสำหรับนำมาประกอบการพิจารณา ในการวางแผน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การใช้ที่ดิน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นแนวทางในการพัฒนาการเกษตรของนักส่งเสริม หรืออาจ
จะนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นเกี่ยวข้องตามกรณี

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอ
บึงสามพัน จังหวัด เพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาการใช้ที่ดินของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัด
เพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอ
บึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

1. ทราบถึงสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอ
บึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ทราบข้อมูลการใช้ที่ดินของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัด
เพชรบูรณ์
3. ทราบปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอ
บึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์
4. สามารถนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาได้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการผลิตทางการ
เกษตร ของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ที่ดินของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอ
บึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งตำบลนี้ประกอบด้วย 16 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านวังพิกุล
หมู่ที่ 2 บ้านซับปรางทอง หมู่ที่ 3 บ้านโป่งบุญเจริญ หมู่ที่ 4 บ้านห้วยทราย หมู่ที่ 5 บ้านหนอง
ตะเคียน หมู่ที่ 6 บ้านวังพิกุลใต้ หมู่ที่ 7 บ้านยุบใหญ่ หมู่ที่ 8 บ้านหนองไทร หมู่ที่ 9 บ้านวังรัตนะ
หมู่ที่ 10 บ้านหนองทรายกอย หมู่ที่ 11 บ้านหนองขาม หมู่ที่ 12 บ้านไทรงาม หมู่ที่ 13 บ้านใหม่สุข
เจริญ หมู่ที่ 14 บ้านเนินยางงาม หมู่ที่ 15 บ้านโป่งบุญเจริญใต้ หมู่ที่ 16 บ้านห้วยตะกั่วโดยทำการ
เก็บรวบรวมข้อมูลในช่วง เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545 – เดือนมีนาคม พ.ศ. 2546

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร (ที่มีผู้ใช้ที่ประกอบอาชีพทางธุรกิจทางการเกษตร) ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต ตำบลวังพิถล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

การใช้ที่ดินของเกษตรกร หมายถึง การนำที่ดินไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของเกษตรกร นับตั้งแต่การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การใช้เป็นที่อยู่อาศัย และการปล่อยที่รกร้างว่างเปล่า และการจัดการอนุรักษ์ดิน ซึ่งหมายถึงตั้งแต่การจัดการดิน การอนุรักษ์ดิน การให้น้ำ และระบบการปลูกพืช

การบำรุงรักษา หมายถึง การบำรุงรักษาที่ดินที่ใช้ทำการเกษตร ของเกษตรกร ตำบลวังพิถล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

สถานภาพส่วนบุคคล หมายถึง ประวัติส่วนตัวได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา ของเกษตรกร ตำบลวังพิถล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

จำนวนพื้นที่ถือครอง หมายถึง จำนวนที่ดินของเกษตรกรทั้งหมดในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยที่ดินของเกษตรกรทั้งที่มีเอกสารสิทธิ์และไม่มีเอกสารสิทธิ์ และที่ดินเช่าจากบุคคลอื่น แต่ไม่รวมถึงที่ดินที่ให้บุคคลอื่นเช่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร (Review of Related Literature)

ในการวิจัยครั้งนี้มีการตรวจเอกสารดังนี้

1. แนวความคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- 1.1 ความหมายของที่ดิน
- 1.2 ความหมายของการใช้ประโยชน์จากที่ดิน
- 1.3 หลักการใช้ที่ดิน
- 1.4 ประเภทของการใช้ที่ดิน
- 1.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ที่ดิน
- 1.6 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร
- 1.7 ปัญหาในการใช้ที่ดิน
- 1.8 หลักการอนุรักษ์ดิน
- 1.9 วิธีการอนุรักษ์ดิน

2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความหมายของที่ดิน

ที่ดิน (Land) เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากร ที่ดินนอกจากจะเป็นแหล่งที่มาของปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเครื่องค้ำจุนเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม แล้วยังเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองของมนุษยชาติตลอดระยะเวลาอันยาวนาน (กรมพัฒนาที่ดิน, 2531) ในความหมายของที่ดินมีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไปตามทฤษฎีและบุคคลจึงพอสรุปได้ดังนี้

สุรชาติ อมรรัตนศักดิ์ (2535) ได้ให้ความหมายของพื้นที่หรือที่ดิน (Land) ว่าประกอบด้วย ส่วนต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพซึ่งมีผลถึงศักยภาพในการใช้ประโยชน์จากที่ดินซึ่งคำว่า Land นี้ ไม่ได้หมายถึงแต่ดินอย่างเดียว แต่รวมถึงสภาพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านการธรณีวิทยา ธรณีสิ่งแวดล้อม ภูมิอากาศ อุทกวิทยา พืชพรรณ และสัตว์ซึ่งรวมถึงแมลง จุลินทรีย์ และเชื้อโรคต่าง ๆ ด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในทางเศรษฐกิจ คำพล พัวพานิชย์ (2541) ได้ให้ความหมายของที่ดิน ว่าหมายถึงพื้นผิวโลกทั้งหมด ทั้งนี้ได้หมายความรวมไปถึงพื้นดิน พื้นน้ำ พื้นน้ำแข็ง ในแถบขั้วโลก ตลอดจนไปถึงป่าไม้ แร่ธาตุภายในดิน ทรัพยากรที่อยู่ในน้ำ และปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ

สำหรับที่ดินในทางเกษตรศาสตร์ บรรเจิด พลางกุล (2523) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ที่ทั่วไปที่อาจใช้ประโยชน์ทางการเกษตร โดยเน้นหนักด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน และสมรรถนะที่ดิน ซึ่งประกอบด้วย โครงสร้างความลาดเท ความลึกของดิน ตลอดจนสภาพพื้นที่ ภูมิอากาศ และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีส่วนเกื้อกูลต่อการเกษตร

สรุปความหมายของที่ดินหมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นผิวหน้าของโลกทั้งหมด และสามารถให้ประโยชน์จากที่ดินในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น การเกษตรกรรม การปลูกที่อยู่อาศัย เป็นต้น

1.2 ความหมายของการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ปรีชา อนุจันทร์ (2524) การให้ประโยชน์ในที่ดินหมายถึง การใช้ที่ดินให้ได้ผลตอบแทนมากที่สุดต่อประชาชนและประเทศชาติ โดยมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุด

นิพนธ์ ตั้งธรรม (2525) ได้ให้ความหมายการใช้ประโยชน์ในที่ดินไว้ว่า หมายถึงการใช้ที่ดินบำบัดความต้องการของมนุษย์ เช่น ใช้ในการเกษตร ใช้เป็นพื้นที่ป่า ใช้เป็นพื้นที่แหล่งน้ำ ใช้เป็นที่ตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ใช้เป็นแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม

สำหรับกรมพัฒนาที่ดิน (2527) ได้สรุปว่า หมายถึงชนิดและลักษณะการใช้ประโยชน์โดยจำแนกประเภทของการใช้ดินออกเป็นพื้นที่เกษตรกรรม พืชหญ้าเลี้ยงสัตว์ ที่รกร้างว่างเปล่า บริเวณที่ลุ่ม แหล่งน้ำ พื้นที่อื่น ๆ และบริเวณเขตชุมชน

สรุปการใช้ประโยชน์จากที่ดิน หมายถึง สัดส่วนที่มนุษย์นำที่ดินไปบำบัดความต้องการทั้งในด้านเกษตร ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ใช้เป็นพื้นที่ป่า ใช้เป็นแหล่งน้ำ ใช้เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลตอบแทนมากที่สุดโดยมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

1.3 หลักการใช้ที่ดิน

1) ใช้ที่ดินอย่างประหยัดเท่าที่จำเป็น ในอันที่จะสนองความต้องการของประชากร

ตามความเหมาะสม เช่น เมื่อได้บุกเบิกที่ดินสำหรับนำมาใช้ประกอบอาชีพทางการเกษตรในที่ได้แล้วก็สมควรจะต้องใช้ที่ดินนั้นตลอดไปไม่ละทิ้งว่างไว้ และบุกเบิกที่ใหม่ไปเรื่อย ๆ ดังเช่นชาวเขาได้กระทำอยู่ในปัจจุบันที่เรียกว่า การทำไร่เลื่อนลอย เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2). การใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยพื้นที่สูงสุดเท่าที่อาจจะเป็นไปได้ ทั้งนี้เพื่อผู้ถือครองที่ดินได้รับผลตอบแทนจากการใช้ที่ดินนั้นในระดับสูง เพียงพอที่จะเลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัวให้มีความสุขสมควรแก่อัตตภาพ ด้วยการเพิ่มจำนวนปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ตามความสามารถเหมาะสมโดยใช้จำนวนที่ดินเท่าเดิม

3). รักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่นำมาใช้ในระยะเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ดินสำหรับนำมาใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม มักจะทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลงหลังจากการปลูกพืช ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินให้สามารถให้ประโยชน์ได้ตลอดไปในระยะเวลานาน ซึ่งอาจกระทำได้ด้วยการใส่ปุ๋ยหรือการปลูกพืชบำรุงดิน

1.4 ประเภทการใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดินของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาโดยการเปลี่ยนจากการใช้ที่ดินประเภทหนึ่งเป็นอีกประเภทหนึ่ง โดยทั่วไปแล้วพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เกษตรและที่อยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงไปเพราะการเพิ่มของประชากร ลักษณะการใช้ที่ดินนั้น สลิต วัชรกิตติ (2521) ได้แบ่งชนิดการใช้ที่ดินออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. เมืองและสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ที่อยู่อาศัย ย่านการค้า ย่านอุตสาหกรรม เส้นทางคมนาคม และ สถานที่ราชการอื่น ๆ
2. พื้นที่ทำการเกษตร ได้แก่พื้นที่ปลูกพืชล้มลุก และพืชถาวร สวนผักและสวนพืชไร่ นาข้าว ปศุสัตว์ และไร่เลื่อนลอย
3. ป่าไม้ ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ทั่ว ๆ ไป และจัดแยกย่อยไปตามประเภทของป่า เช่น ป่าเต็งรัง ป่าเต็งรังผสมไม้สน ป่าเบญจพรรณ ป่าเบญจพรรณผสมไม้สัก ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น
4. พื้นที่ว่างเปล่า ได้แก่ พื้นที่ที่ปราศจากสิ่งปกคลุมและรวมไปถึงไร่ร้างด้วย
5. พื้นที่แหล่งน้ำ ได้แก่ พื้นที่ที่เป็นแม่น้ำ ลำธาร หนอง คลองบึง และ ทะเลสาบ

1.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ที่ดิน

1). ปัจจัยด้านกายภาพของที่ดิน หมายถึงลักษณะทางกายภาพของดินที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ความลาดชันของพื้นที่ คุณสมบัติของดิน น้ำและลมฟ้าอากาศ ลักษณะดังกล่าวนี้จะมีอิทธิพลต่อสมรรถนะในการรองรับการใช้ประโยชน์ โดยอาศัยขีดจำกัดของทางกายภาพ เป็นตัวบ่งชี้ระดับของสมรรถนะในการรองรับ การใช้ที่ดินถ้าลักษณะทาง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กายภาพของที่ดินมีขีดจำกัดน้อยสมรรถนะของที่ดินในการรองรับการใช้ประโยชน์จะสูงซึ่งหมายความว่า ที่ดินนั้นสามารถรองรับการใช้ประโยชน์ได้หลายประเภทโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอื่น ๆ ในทางกลับกัน ถ้าที่ดินมีขีดจำกัดมากขึ้นของสมรรถนะจะต่ำลงนั่นคือ สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินผืนนั้นน้อยลงตัวอย่าง พื้นที่ทวมซึ่งเสมอ เช่น ป่าพรุ ย่อมมีขีดจำกัดสูงในการนำไปใช้เพื่อเป็นดินทำการเกษตร หรือพื้นที่ดินนั้นมีปัญหา เช่น ดินเค็ม หรือดินเปรี้ยว ย่อมมีขีดจำกัดในการปลูกพืช เป็นต้น

2). ปัจจัยด้านสังคม มนุษย์เป็นผู้ใช้ที่ดินเพื่อบำบัดความต้องการในด้านต่าง ๆ ดังนั้น พฤติกรรมของมนุษย์ และความเป็นไปของระบบสังคม ทั้งการเจริญขึ้นหรือเสื่อมลงมีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินทั้งทางด้านการเลือกจะ ใช้ที่ดินทำประโยชน์อะไร วิธีการจัดการที่ดิน คุณภาพในการใช้ที่ดิน ตลอดจนสัดส่วนของการใช้ที่ดินในแต่ละประเภท ปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร การพัฒนาด้านการใช้ที่ดินแบบง่าย ๆ ไปสู่การใช้ที่ดินแบบเข้มข้น เกิดขึ้นเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นสำคัญ ปัจจัยทางเทคโนโลยีการเกษตรและวิทยาการการใช้ที่ดิน การศึกษามีส่วนส่งเสริมให้คนทั้งที่กินในทางการเกษตรเพื่อดำเนินอาชีพอื่น ๆ ส่วนเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ เมื่อมีการพัฒนามากขึ้น แนวโน้มการใช้ที่ดินจะเข้มข้นขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัจจัยความซับซ้อนขององค์ประกอบทางสังคมและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดิน มีผลต่อคุณภาพการใช้ที่ดิน เช่น การชักชวนให้ประชาชนรวมตัวกันพัฒนาที่ดิน ปัจจัยรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ปัจจัยทางทัศนคติ และการรับรู้ของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ก็มีผลต่อการใช้ที่ดินด้วย

3). ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การใช้ที่ดินเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองของความต้องการของมนุษย์ด้านการดำรงชีพ ซึ่งปัจจุบันนี้ไม่เพียงแต่ให้ได้อาหารมาดำรงชีวิตเท่านั้นหมายรวมถึงสิ่งจำเป็นอื่น ๆ ในชีวิตซึ่งได้มาโดยการซื้อแลกเปลี่ยน การใช้ที่ดินในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงผลได้ผลเสียในรูปของตัวเงินอีกด้วย ทำให้ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยประการสำคัญ ๆ ด้านเศรษฐกิจซึ่งนำมาพิจารณาในเรื่องของการใช้ที่ดิน คือ ต้นทุนการผลิตรวมทั้งต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร และรายได้จากการผลิต ตลาดแรงงานทั้งนี้มีปัจจัยย่อย ๆ หลายประการซึ่งมีผลต่อบุคคลเหล่านี้เช่น แหล่งวัตถุดิบ อัตราดอกเบี้ย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ การคมนาคมขนส่ง และชนิดของผลผลิตที่ผลิตได้ ฯลฯ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.6 การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในปัจจุบันนี้มีใช้แต่ใช้เป็นพื้นที่ทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว ซึ่ง นฤมล เจริญรัตน์ (2530:84) ได้แบ่งการใช้ที่ดินออกเป็น 7 ลักษณะ คือ

1. ที่อยู่อาศัย หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกบ้านพัก ยุ้งฉาง โรงเก็บของ ลานบ้าน คอก เลี้ยงสัตว์ รวมบริเวณริมบ้านที่ไม่ได้ปลูกพืชชนิดใด
2. ที่นา หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกข้าวและที่ว่างหว่าน ตลอดจนจอมปลวกหว่านและคูนา
3. ที่พืชไร่ หมายถึง ที่ดินที่ใช้ปลูกพืชไร่ต่าง ๆ
4. ที่ปลูกไม้ผลและไม่ยืนต้น หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกไม้ผลและไม่ยืนต้นต่าง ๆ
5. ไม้ดอกไม้ประดับ หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการปลูกไม้ดอกไม้ประดับต่าง ๆ
6. ที่ป่า หมายถึง ที่ดินที่ทำการถือครองอยู่แต่ยังไม่สามารถเพาะปลูกได้เพราะยังเป็นป่าละเมาะ พุ่มไม้ ที่ยังไม่ได้นุ่กเบิก
7. ที่อื่น ๆ ที่หมายถึง พุ่มหญ้าเลี้ยงสัตว์ ถนน ทางน้ำ ไร่นา ตลอดจนที่ดินที่ไม่สามารถนำมาทำการเกษตรได้เพราะไม่เหมาะสม

1.7 ปัญหาในการใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดินของเกษตรกรในปัจจุบันนี้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น การใช้ที่ดินผิดประเภท การใช้ที่ดินเพื่อการผลิตมากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงสภาพดิน ซึ่ง บรรเจิด พลางกูร (2523:37) รายงานว่า การใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อการเกษตรมีปัญหาสำคัญดังต่อไปนี้

1). การใช้ที่ดินผิดประเภทและไม่ประหยัด เกษตรกรมักจะใช้ที่ดินเพื่อการผลิตทางการเกษตร โดยมิได้คำนึงถึงความเหมาะสมของประเภทของดิน ซึ่งย่อมจะทำให้ไม่ได้รับผลตอบแทนจากการใช้ที่ดินอย่างเต็มที่ นอกจากนี้การใช้ที่ดินยังเป็นไปในลักษณะที่ไม่ประหยัดเกษตรกรทั่วไปไม่มีการพยายามทำการเพิ่มผลผลิตด้วยการพื้นที่เพาะปลูกออกไปเรื่อย ๆ เท่าที่จะสามารถทำได้ ซึ่งนับว่าเป็นความสิ้นเปลืองทรัพยากรดินโดยไม่สมควร

2). การคุ้มครองที่ดินบริเวณป่าไม้และต้นน้ำลำธาร ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อประชากรและประเทศชาติโดยส่วนรวมด้วยประการทั้งปวง รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยจึงต้องพยายามบำรุงรักษาและสงวนป่าไม้ แต่ปรากฏว่าป่าไม้ถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา และในจำนวนป่าไม้ที่ถูกบุกรุกทำลายดังกล่าวได้รวมไปถึงป่าต้นน้ำลำธารด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3). การใช้ที่ดินให้บังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยพื้นที่ เกษตรกรทั่วไปมิได้ใช้ที่ดินให้บังเกิดประโยชน์ต่อหน่วยพื้นที่เท่าที่อาจเป็นไปได้ จึงทำให้ได้รับผลตอบแทนจากการใช้ที่ดินไม่อยู่ในระดับสูงเท่าที่ควร นับว่าเป็นการเสียโอกาสและขาดรายได้อันพึงจะได้รับไปมิใช่น้อย

4). การบำรุงรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความอุดมสมบูรณ์ของดินนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเจริญเติบโตของพืช ถ้าหากว่าดินแห่งใดขาดธาตุอาหารหรือมีธาตุอาหารน้อยก็อาจปลูกพืชไม่ได้หรืออาจจะทำให้ไม่เจริญเติบโตของงามเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามถึงแม้ที่ดินจะมีธาตุอาหารอุดมสมบูรณ์สักปานใด เมื่อใช้ปลูกพืชไปชั่วระยะเวลาหนึ่งโดยมิได้มีการบำรุงรักษาความอุดมสมบูรณ์แล้ว ความอุดมสมบูรณ์ของดินจะลดลงเรื่อย ๆ จนไม่อาจใช้สำหรับปลูกพืชได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการบำรุงรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินตามความเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใส่ปุ๋ย แต่ปรากฏว่าเกษตรกรยังใช้ปุ๋ยไม่มากเท่าที่ควรเมื่อเปรียบเทียบกับเกษตรกรในทวีปเอเชียด้วยกัน

5). การปรับปรุงดิน คุณสมบัติของดินเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการผลิตพืช ซึ่งมีส่วนเกื้อกูลเพิ่มพูนผลผลิตมิใช่น้อย ซึ่งจะเห็นจากบางจังหวัดของภาคกลางที่มีดินบางส่วนที่เป็นดินเปรี้ยว ทำให้เกษตรกรได้รับผลผลิตจากการปลูกข้าวต่อไร่ต่ำ นับว่าคุณสมบัติของพื้นที่มีผลกระทบต่อภาวะการผลิตข้าวของเกษตรกรมิใช่น้อย

6). การอนุรักษ์ดิน สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลงได้แก่ กรณีการชะง่อนของดิน สำหรับการชะง่อนของดินได้แก่ อิทธิพลของกระแส น้ำ ซึ่งอาจพัดพาดินชั้นบนให้สูญเสียนไปได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณที่มีพื้นที่ลาดเอียง ในการนี้อาจป้องกันหรือบรรเทาปัญหาดังกล่าวได้ด้วยการอนุรักษ์ดินเพื่อคงไว้ซึ่งความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมสำหรับใช้ในการปลูกพืชได้ตลอดไป ในระยะเวลาอันยาวนาน อย่างไรก็ตามปรากฏว่าการอนุรักษ์ดินในประเทศไทยได้ดำเนินการไปไม่กว้างขวางและรวดเร็วเท่าที่ควร เนื่องจากเกษตรกรยังไม่แลเห็นความสำคัญของการดำเนินการดังกล่าว

7). การวางแผนการใช้ที่ดิน การที่จะให้การใช้ที่ดินบังเกิดผลดีหรือมีประโยชน์ต่อประชากรและประเทศชาติโดยส่วนรวมมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ รัฐบาลจะต้องวางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ สำหรับควบคุมและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้ที่ดินให้เป็นไปอย่างประหยัดเท่าที่จำเป็นในอันที่จะสนองความต้องการของประชากร ตามความเหมาะสมการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยพื้นที่สูงสุดและสามารถรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินได้ตลอดไป ในระยะเวลาอันยาวนาน แต่ปรากฏว่ารัฐบาลไม่ได้ดำเนินการเรื่องนี้อย่างจริงจัง จึงทำให้มีการใช้ที่ดินไม่บังเกิดผลดีหรือมีประโยชน์ต่อประชากรและประเทศชาติโดยส่วนรวมเท่าที่ควร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

8). การถือครองที่ดิน เกษตรกรมีปัญหากับการถือครองที่ดินสำหรับการประกอบอาชีพมากมายหลายประการที่สำคัญ ได้แก่ เกษตรกรที่ไม่มีสิทธิในที่ดินจำนวนมาก ระบบการเช่าที่ดินเพื่อการเกษตรยังไม่มีความสะดวกภาคเท่าที่ควร เกษตรกรไม่ใช่น้อยต้องสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินกรณีใช้ที่ดินเป็นหลักประกันเงินกู้

9). การบริหารงานเกี่ยวกับการจัดการที่ดิน ปรากฏว่ามีหน่วยงานราชการที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดินมากเกินไป และส่วนราชการต่าง ๆ มักจะมีนโยบายหรือแนวการปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการจัดการที่ดินให้แก่เกษตรกรสำหรับใช้ประกอบอาชีพ จึงทำให้เกษตรกรเกิดความสับสนหรือไขว้เขวเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาล ซึ่งอาจทำให้ภาพพจน์ของทางราชการต้องเสียไปไม่น้อย

1.8 หลักการอนุรักษ์ดิน

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ดินอย่างขาดความระมัดระวังหรือไม่ถูกหลักวิชาการให้ดินเกิดความเสื่อมโทรม แต่ก็สามารถบำรุงรักษาแก้ไข ลดความเป็นพิษของดินได้ ดินแต่ละแห่งย่อมต้องการการบำรุงรักษาแตกต่างกันออกไป ในด้านความหมายแล้ว การอนุรักษ์ดินหมายถึงการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างชาญฉลาดและถูกต้องตามวิธีการของเกษตรกรสมัยใหม่ การอนุรักษ์ดินมีหลักการโดยทั่วไป ดังนี้ (ชาติรี ภาสรา ,2538)

1).การใช้ที่ดินอย่างถูกต้องและเหมาะสม การเลือกใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อกิจการต่าง ๆ เช่น การเพาะปลูก การป่าไม้ การเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ จะต้องได้สัดส่วนสมดุลกันทั้งนี้และทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า การเลือกใช้ประโยชน์จากที่ดินที่เหมาะสมจะช่วยให้รักษาสภาพอากาศ และระบบนิเวศท้องถิ่น รักษาความสมดุลของน้ำให้คงสภาพที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพป้องกันดินไม่ให้เสื่อมโทรม เนื่องจากการกัดเซาะพังทลายของลม น้ำ และการเปลี่ยนแปลงของอากาศ การรักษาหรือปรับปรุงโครงสร้างของดินให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมหรือทนทานต่อการกัดเซาะและซึมซาบน้ำได้ดี เช่น การปรับปรุงดินพลูในจังหวัดนราธิวาส การรักษาปรับปรุงบำรุงดินด้วยการใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด การใส่ปูนขาวในดินที่เป็นกรด นอกจากนี้ควรสงวนรักษาดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ไว้ใช้ในการเพาะปลูกไม่ควรนำดินไปใช้ในกิจกรรมอื่นเช่น โรงงานอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย

2).การคลุมดิน เพื่อป้องกันดินจากการปะทะของเม็ดฝนที่ตกลงมา และลมที่พัดอยู่ที่ผิวดินกระทำได้โดยการคลุมด้วยการปลูกพืชหรือเศษเหลือของพืชหรือวัสดุอื่น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3). การทำให้น้ำที่ไหลป่าและกระแสน้ำที่พัดบนผิวดินช้าลง เช่น การสร้างสิ่งกีดขวางบนผิวดิน และการเพิ่มการซึมของน้ำหรือสร้างที่กักเก็บน้ำที่ผิวดินอาจกระทำได้ด้วยการทำงานคันดินขวางความลาดเทของพื้นที่ ยกরণปลูกพืชบนแนวคันดินระดับเดียวกัน

4). การระบายน้ำที่ไหลป่าไปยังที่ปลอดภัย โดยไม่ให้เกิดการพังทลายของดินเกิดขึ้น

5). การลดหรือการป้องกันการสูญเสียเพื่อการขาดแคลนน้ำ เช่น จากการระเหยของน้ำบนผิวดินโดยเฉพาะจากอ่างเก็บน้ำหรือทะเลสาบ จากคลองส่งน้ำ เป็นต้น การใช้ระบบชลประทานเข้ามาช่วยในบริเวณที่แห้งแล้งให้มีน้ำ และช่วยควบคุมปริมาณน้ำให้มากขึ้นเพียงพอกับความต้องการของพืช อาจกระทำได้โดยการสร้างเขื่อน ทำนบเหมืองฝาย อ่างเก็บน้ำเพิ่มเติม บางครั้งอาจใช้เทคนิคการทำฝายเทียมเข้ามาช่วยในพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรง

1.9 วิธีการอนุรักษ์ดิน

วิธีการอนุรักษ์ดินมีด้วยกันหลายวิธี ซึ่ง วิชัช เทียนน้อย (2539:61-68) ได้แบ่งวิธีการอนุรักษ์ดินเป็นดังนี้คือ

1). การปลูกพืชตามแนวระดับขั้นความสูง (Contour Cultivation) วิธีการปลูกพืชตามแนวระดับสามารถทำได้โดย การไถพรวนหรือการหว่านปลูก การเก็บเกี่ยวพืชตามแนวระดับขวางความลาดเทของพื้นที่ที่ไม่ไถ หรือปลูกพืชจากที่สูงลงที่ต่ำเพื่อลดอัตราการไหลป่าและการพังทลายของดินนิยมปฏิบัติบนพื้นที่ที่มีความลาดเทสม่ำเสมอ วิธีการนี้มีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อมีความลาดเทประมาณ 3-8 % ดินที่เหมาะสมแก่การไถพรวนและการปลูกพืชตามแนวระดับต้องเป็นดินลึกและมีการระบายน้ำปานกลางจนถึงระดับดี การไถพรวนดินแบบนี้สามารถลดปริมาณการสูญเสียดินประมาณ 50 % เมื่อเทียบกับการไถพรวนดินตามความลาดเทของพื้นที่และสงวนน้ำในดินประมาณ 12-400 มิลลิเมตรต่อปี

2). การปลูกพืชสลับแถว (Strip Cropping) เป็นวิธีการปลูกพืชต่างชนิดลงบนพื้นที่แปลงเดียวกัน โดยทำแปลงขนาดเล็กขวางแนวระดับความลาดเอียงของพื้นที่ การปลูกพืชสลับแถวนี้ อาจจะทำได้ตามไหล่เขาที่มีความเอียง ตามท้องทุ่งที่เป็นที่ราบ การปลูกเป็นแถวขวางทางลมหรือการปลูกพืชที่มีระดับความสูงแตกต่างกันออกไป เช่น การปลูกข้าวเจ้าสลับกับร่องข้าวโพด เป็นต้น ระบบการปลูกพืชแบบนี้จะช่วยชะลอความเร็วของน้ำที่ไหล และลมที่พัดลงได้ ซึ่งนับว่าเป็นผลดีต่อการป้องกันดินจากการเกิดน้ำไหลและพายุที่พัดผ่านประจำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3). การปลูกพืชแบบขั้นบันได (Terracing) เป็นวิธีการเพาะปลูกพืชที่นิยมนำมาใช้กันอย่างกว้างขวางในแถบภูเขา เพื่อช่วยอนุรักษ์ความอุดมสมบูรณ์ของดินไว้ ค้นดินที่สร้างขึ้นมานั้นอาจจะสร้างขึ้นก็ได้ แต่ถ้าหากพื้นที่มีความลาดเอียงมาก อัตราการไหลของน้ำจะแรง ค้นดินที่สร้างขึ้นจะต้องทำอย่างถาวร ในบางแห่งอาจใช้ก้อนหินมาเรียงเป็นแนว หรือใช้ปูนซีเมนต์ทำเป็นทำนบ การปลูกพืชแบบขั้นบันไดจะมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ดินตามภูมิประเทศที่มีความลาดเอียงได้มากเพราะ ลดความยาวของการลาดเอียงให้สั้นลง ชะลอการสูญเสียของดินให้ช้าลง ป้องกันมิให้เกิดร่องน้ำตามพื้นที่เพาะปลูก ทำนบดินที่สร้างขึ้นจะช่วยเก็บกักความชื้นจากน้ำฝนเอาไว้ได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และทำให้การเพาะปลูกกระทำได้อย่างสบาย โดยไม่ต้องกังวลว่า พื้นผิวหน้าดินจะเกิดการพังทลายปรากฏขึ้นมา

4). การใส่ปุ๋ย การใส่ปุ๋ยนับว่าเป็นการบูรณะดินที่เสื่อมลงให้เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินเหมือนเดิม หรือเป็นกระบวนการที่จะคงไว้ หรือเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินให้มากยิ่งขึ้นปุ๋ยที่จะนำมาเพิ่มเติมลงในดินจะมีทั้ง ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด

5). การปลูกพืชหมุนเวียน (Crop Rotation) เป็นการปลูกพืชสองชนิดหรือมากกว่านั้นลงบนพื้นที่เดียวกันแต่ปลูกไม่พร้อมกัน เนื่องจากการปลูกพืชชนิดเดียวกันในที่ดินเดียวกันซ้ำๆ จะทำให้แร่ธาตุบางอย่างในดินที่พืชนั้นต้องการสูญเสียไปจึงควรปลูกพืชชนิดต่าง ๆ สลับกันไป

6). การปลูกพืชคลุมดิน (Cover Cropping) การปลูกพืชที่มีใบหนาแน่นมีรากมากและลึก เพื่อให้คลุมดิน ยึดดินและป้องกันแรงปะทะของเม็ดฝนเนื่องจากปกติบริเวณสวนหรือไร่เพาะปลูกมักจะปลูกพืชเป็นแถว ที่ดินระหว่างแถวไม่มีหญ้าปกคลุมจะพังทลายได้ง่าย พืชที่ปลูกจะช่วยยึดธาตุอาหารเอาไว้ไม่ให้ถูกชะล้างลงไป ในดินที่อุ้มน้ำในชั้นลึก ๆ ช่วยเพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน ช่วยปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพของดินให้ดีขึ้น

7). การคลุมดิน (Mulching) เป็นการคลุมดินด้วยวัสดุต่าง ๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ดินอาจใช้เป็นอินทรีย์วัตถุต่าง ๆ เช่น เศษเหลือของพืชหญ้าหรือฟางที่เลื่อย มูลสัตว์ต่าง ๆ หรือเป็นวัตถุที่สังเคราะห์ขึ้น เช่น พลาสติก กระดาษ เป็นต้น นิยมปฏิบัติบนดินที่มีการไถพรวนแล้ว ไม่สามารถทำการไถพรวนได้ตามแนวระดับ หรือสามารถทำขั้นบันไดได้ เช่น ไหล่ถนน บริเวณสิ่งก่อสร้าง ฝั่งคลอง หรือคูชลประทาน

8). การไถพรวนดิน การไถพรวนดินจะทำให้ดินร่วนซุย คลายตัวจากการจับกันแน่น และวัชพืชที่คลุมดินจะถูกทำลายไป จึงเป็นโอกาสที่จะทำให้ดินถูกทำลายได้ง่ายโดยน้ำไหลหรือกระแสลม ดังนั้นการไถพรวนจึงต้องทำอย่างระมัดระวัง การไถพรวนควรกระทำเป็นแนวขวางการไหลของน้ำ เป็นการชะลอให้น้ำไหลช้าลง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ พอสรุปแยกส่วนได้ดังนี้

มิตรวรรณ กฤษณะเศรษฐี(2525:99) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย พบว่า มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงสภาพป่าบางส่วนเป็นพื้นที่เกษตร ที่อยู่อาศัย และแหล่งน้ำ เนื่องจากการเพิ่มของประชากรและการพัฒนาท้องถิ่นทำให้ป่าถูกบุกรุกแผ้วถางเพื่อใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าเป็นพื้นที่เกษตร นอกจากนี้ พื้นที่เกษตรบางส่วนยังเป็นพื้นที่อยู่อาศัยด้วย ส่วนดินที่แหล่งน้ำมีการเปลี่ยนแปลงระหว่างพื้นที่เกษตรและพื้นที่ป่า แต่โดยเฉลี่ยแล้วมักเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสภาพป่าเป็นแหล่งน้ำมากกว่าพื้นที่เกษตรเป็นแหล่งน้ำ

ประมุข แก้วเนียม(2526:87) ได้ทำการศึกษาสภาพการใช้ดินในเขตพื้นที่สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราช อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินภายในเขตสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราชเกิดจากปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน เช่น ชาวไร่ไม่มีที่ทำกิน การเพิ่มของประชากร และความสะดวกของเส้นทางคมนาคมให้ป่าไม้ในเขตสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราชลดลงและเปลี่ยนเป็นการใช้ที่ดินประเภทอื่น การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทพื้นที่ลดลง ประกอบด้วยป่าดิบแล้ง มีเนื้อที่ลดลง 29.0257 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 46.87 ของเนื้อที่ป่าประเภทนี้ทั้งหมด หรือร้อยละ 3.05 ต่อปี ป่าเต็งรังเนื้อที่ลดลง 4.4988 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 32.95 ต่อปี ของเนื้อที่ป่าประเภทนี้ อัตราลดลงร้อยละ 1.75 ต่อปี ส่วนป่าไผ่มีอัตราการลดลงต่ำมากที่สุด 0.0090 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 0.63 ของพื้นที่ป่าประเภทนี้ อัตราการลดลงมีเพียงร้อยละ 0.03 ต่อปี ส่วนอีกประเภทหนึ่งได้แก่ ไร่ร้าง เพิ่มขึ้น 30.5384 ตารางกิโลเมตร โดยเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.35 ต่อปี อย่างไรก็ตามอัตราการลดลงของป่าไม้มีแนวโน้มลดลงตามลำดับเนื่องจากทางสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราชได้มีมาตรการป้องกันการทำลายป่ามีประสิทธิภาพดีขึ้นตามลำดับ

ครรชิต โพธิศิริ(2530:269-270) ได้ทำการศึกษา การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในบริเวณลุ่มแม่น้ำปากพอง อยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรมีปัญหา เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างที่ดินที่มีจำนวนจำกัดกับการเพิ่มขยายของประชากร มีประชากรจำนวนไม่น้อยอพยพออกจากพื้นที่กระจายตัวไปทั่วภาคได้เข้าไปอยู่ในเขตป่าและบริเวณภูเขา เพราะมีความต้องการใช้ที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการผลิต มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงทั้งในและนอกเขตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพองเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การขยายพื้นที่เพาะปลูกจึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยไม่คำนึงถึงว่าพื้นที่เหล่านั้นจะเหมาะสมกับการเกษตรหรือไม่ ก่อให้เกิดปัญหาที่ดินทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม แต่ในอนาคตการเพิ่มผลผลิตต้องทำการเกษตรแบบเข้มข้น เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไปเพราะพื้นที่ที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมก็ในวันจะมีน้อยลงทุกที ไม่เพียงพอกับความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน และจากการศึกษาดังกล่าวนี้ พบว่าข้อมูลทางเศรษฐกิจประชากรสังคม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ของดินตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากการศึกษาภาคสนามเท่าที่ข้อมูลจะอำนวยให้ สามารถกำหนดแผนการใช้ที่ดินลุ่มน้ำปากพองได้ดังนี้ เขตที่ 1 เขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว เขตที่ 2 เขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกมะพร้าว และมะม่วงหิมพานต์ เขตที่ 3 เขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับป่าชายเลน เขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับป่าพรุ และเขตพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับเป็นป่าแหล่งน้ำลำธาร เขตที่ 4 เป็นเขตพื้นที่ที่เป็นที่ดอนซึ่งประกอบด้วยเขตพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเกษตรกรรมและพื้นที่ที่ไม่ค่อยมีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรกรรม เขตที่ 5 เขตพื้นที่ที่เป็นชุมชน

ดารุณี เบิร์ด(2530:66) ได้ทำการศึกษาคำแนะนำทางชีวภาพของประชากรต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตภาคคนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่าจำนวนประชากรมีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมากที่สุด รองลงมาคือ จำนวนครัวเรือนเกษตรกร อาชีพและขนาดครอบครัวตามลำดับ ส่วนจำนวนประชากรวัยแรงงานนั้นมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินน้อยมาก

ธรรมศักดิ์ วิศาลศักดิ์ (2533:105) ได้ทำการศึกษากการใช้ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า เกษตรกรมีความแตกต่างทางด้านอายุ การศึกษา รายได้ จำนวนแรงงาน ขนาดที่ดิน และการผ่านการฝึกอบรม มีการใช้ที่ดินไม่แตกต่างกัน

สุรัตน์ สงวนทรัพย์(2533:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาคำแนะนำที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ที่ดินในฤดูแล้งในเขตโครงการชลประทานลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าการใช้ที่ดินเพาะปลูกพืชฤดูแล้งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับรายได้จากการปลูกพืชฤดูแล้ง รายได้จากการปลูกพืชในฤดูฝน ขนาดพื้นที่ถือครอง การใช้เครื่องจักรกลเกษตร การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกร เงินลงทุนในฤดูแล้ง และราคาพืชผลทางการเกษตรในฤดูแล้ง แต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับน้ำชลประทาน

นพศักดิ์ สุตาเดช(2540:บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษากการใช้ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่าการใช้ที่ดินในการปลูกพืชมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประชากร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภัทรพร นิยมไทย (2542: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องทางเลือกในการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพัฒนาเกษตรกรในแนวทางเกษตรยั่งยืน กรณีศึกษา ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของการเกษตรแบบยั่งยืน มีการเปลี่ยนแปลงไปทำการเกษตรแบบยั่งยืนน้อยมาก

วารุณี ผลประเสริฐ (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่าการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดินในปี พ.ศ. 2530-2542 มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยมีแนวโน้มว่าพื้นที่เกษตรกรรมลดลงมาเรื่อย ๆ ในขณะที่พื้นที่อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิจัย (Research Methodologies)

ประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษาคือ ครุฑเรือนเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 16 หมู่บ้าน

ของตำบลวังพิรุณ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 2,170 ครุฑเรือน

(อำเภอบึงสามพัน,2544)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ จำนวนครุฑเรือนเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 16 หมู่บ้าน ของตำบลวังพิรุณ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 217 ครุฑเรือน โดยหาขนาดตัวอย่างตามกรมส่งเสริมการเกษตร (2528) ในหนังสือหลักการวิจัยทางการเกษตร ได้ให้แนวทางไว้โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรทั้งหมดเป็นหลัก โดยพิจารณาดังนี้คือ

จำนวนประชากร	เปอร์เซ็นต์ของขนาดตัวอย่าง
<50	80%
50-99	>50% แต่ <80%
100-999	25%
1,000-9,999	10%
10,000	1%

ซึ่งเกษตรกร 16 หมู่บ้าน ของตำบลวังพิรุณ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 2,170 ครุฑเรือน โดยการสุ่มขนาดตัวอย่างของกรมส่งเสริมการเกษตร(2528) โดยใช้ขนาดตัวอย่าง 10 % ได้ขนาดตัวอย่าง 217 ครุฑเรือน เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของครุฑเรือนเกษตรกรแล้ว นำกลุ่มตัวอย่างไปหาสัดส่วนของครุฑเรือนที่จะทำการศึกษาในแต่ละหมู่บ้าน ดังตารางที่ 1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 1. การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตำบลวังพิกุล จำแนกตามรายหมู่บ้าน

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	ขนาดประชากร (ครัวเรือน)	การคำนวณ หาสัดส่วน	ขนาดของ กลุ่มตัวอย่าง
1	บ้านวังพิกุล	446	$\frac{446 \times 217}{2,170}$	44
2	บ้านทับปรางทอง	93	$\frac{93 \times 217}{2,170}$	9
3	บ้านโป่งบุญเจริญ	111	$\frac{111 \times 217}{2,170}$	11
4	บ้านห้วยทราย	125	$\frac{125 \times 217}{2,170}$	12
5	บ้านหนองตะเคียน	172	$\frac{172 \times 217}{2,170}$	17
6	บ้านวังพิกุลใต้	145	$\frac{145 \times 217}{2,170}$	15
7	บ้านยุบใหญ่	120	$\frac{120 \times 217}{2,170}$	12
8	บ้านหนองไทร	85	$\frac{85 \times 217}{2,170}$	9
9	บ้านวังรัตนะ	105	$\frac{105 \times 217}{2,170}$	11
10	บ้านหนองทรายกอย	140	$\frac{140 \times 217}{2,170}$	14
11	บ้านหนองขาม	108	$\frac{108 \times 217}{2,170}$	11
12	บ้านไทรงาม	95	$\frac{95 \times 217}{2,170}$	10

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 1 การหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตำบลวังพิรุณ จำแนกตามรายหมู่บ้าน (ต่อ)

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	ขนาดประชากร (ครัวเรือน)	การคำนวณ หาสัดส่วน	ขนาดของ กลุ่มตัวอย่าง
13	บ้านใหม่สุขเจริญ	95	$\frac{95 \times 217}{2,170}$	10
14	บ้านเนินยางงาม	104	$\frac{104 \times 217}{2,170}$	10
15	บ้านโป่งบุญเจริญใต้	117	$\frac{117 \times 217}{2,170}$	12
16	บ้านห้วยตะกั่ว	101	$\frac{101 \times 217}{2,170}$	10
รวม		2,170		217

วิธีสุ่มตัวอย่าง

ในการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้การสุ่มแบบบังเอิญ

สถานที่และระยะเวลาที่ทำการวิจัย

สถานที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครัวเรือนเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 16 หมู่บ้าน ของตำบลวังพิรุณ อำเภอวังสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 2,170 ครัวเรือน การดำเนินงานเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2546 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 5 เดือน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ คือ ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้ทำการวิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเอง โดยการสัมภาษณ์ครัวเรือนละ 1 คน โดยจะสัมภาษณ์ใครก็ได้ในครอบครัวหนึ่ง ๆ จำนวน 217 ครัวเรือน โดยแบ่งเครื่องมือออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมทั่วไปของ เกษตรกร ตำบลวังพิกูล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 2 ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ที่ดินของเกษตรกร

1. ศึกษาข้อมูลการใช้ที่ดิน
2. ศึกษาข้อมูลการอนุรักษ์ดิน
3. ศึกษาปัญหาในการใช้ที่ดิน

ตอนที่ 3 ศึกษาเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของประชาชนต่อปัญหาและอุปสรรคการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

การทดสอบเครื่องมือโดยการนำเครื่องมือไปทดสอบกับ ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร และ กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ชุด เพื่อทดสอบความเข้าใจ ความเที่ยงตรงของเนื้อหาและตรวจสอบความผิดพลาดของเครื่องมือ แล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลังจากนั้นจึงนำไปใช้เป็นแบบสัมภาษณ์จริงต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ เกษตรกรตัวอย่างของ ตำบลวังพิกูล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 217 ราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าทางสถิติในการคำนวณดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงความถี่
2. นำข้อมูลที่ได้มาหาค่าร้อยละโดยใช้สูตร

$$\text{สูตรร้อยละ} = \frac{X}{N} * 100$$

N

กำหนดให้ X= จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

N=จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. การคำนวณหาค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น

กำหนดให้ $\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยน้ำหนักตอบ $\sum fx$ = ผลรวมคะแนนทั้งหมด

x = คะแนนที่กำหนดค่าระดับความคิดเห็น 4,3,2 และ 1

f = จำนวนผู้ตอบคำถามแต่ละข้อคำถาม

N = จำนวนผู้ตอบคำถามทั้งหมด

โดยการกำหนดตัวเลขแทนค่าระดับความคิดเห็นดังนี้

มาก	เท่ากับ	4	คะแนน
ปานกลาง	เท่ากับ	3	คะแนน
น้อย	เท่ากับ	2	คะแนน
ไม่มี	เท่ากับ	1	คะแนน

การแปรความหมายของค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์ดังนี้ (รวิวรรณ ชินะตระกูล, 2533:44-45)

มาก	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	3.51-4.00	คะแนน
ปานกลาง	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	2.51-3.50	คะแนน
น้อย	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	1.51-2.50	คะแนน
ไม่มี	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	1.00-1.50	คะแนน

4. คำนวณหาค่าพิสัย

พิสัย = ข้อมูลที่มีค่าสูงสุด - ข้อมูลที่มีค่าต่ำสุด

ตารางการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 2. แสดงการดำเนินงานทำปัญหาพิเศษ

ลำดับที่	การดำเนินงาน	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.
1.	ศึกษาและเขียนโครงร่าง	-----				
2.	เสนอโครงร่างปัญหาพิเศษ		-----			
3.	เก็บรวบรวมข้อมูล			-----		
4.	วิเคราะห์ข้อมูล				-----	
5.	สอบปัญหาพิเศษ					-----

งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย

งบประมาณที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประมาณ 3,000 บาท ประกอบด้วย

ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จำนวน 2,000 บาท

ค่าใช้จ่ายอื่นๆ จำนวน 1,000 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น หากมีข้อสงสัยหรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อฝ่ายประชาสัมพันธ์ของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

**ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง**

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล (Finding and Results)

ในการศึกษาการใช้ที่ดินของเกษตรกร ตำบลวังพิถูล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ปี พ.ศ. 2545 ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ทราบข้อมูลการใช้ที่ดินของเกษตรกร เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินของเกษตรกรและสามารถนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาศักยภาพการผลิตทางการเกษตร สำหรับกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายเป็นเกษตรกรจากตำบลวังพิถูล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) จำนวนตัวอย่างที่ทำการสุ่มคือ 217 ราย ผลการศึกษาได้แยกทำการนำเสนอเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ที่ดินของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

เพศ

ผลการศึกษาเกี่ยวกับเพศ (ตารางที่ 3) เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เป็นเพศชาย และเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 53.9 และเพศหญิงร้อยละ 46.1 ตามลำดับ

อายุ

เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ 3) อยู่ในช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไปมากที่สุด คือ ร้อยละ 27.6 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 46-50 ปี และน้อยที่สุดคือ ช่วงอายุ 31-35 ปี ร้อยละ 8.3 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาของเกษตรกร (ตารางที่ 3) ตำบลวังพิถูล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 37.3 รองลงมาคือต่ำกว่าจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 27.2 และ เกษตรกรส่วนน้อยจบอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 2.3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3. สภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

สภาพทั่วไป	จำนวนเกษตรกร	ร้อยละ
N= 217		
เพศ		
ชาย	117	53.9
หญิง	100	46.1
อายุ(ปี)		
20-25	26	12.0
26-30	19	8.8
31-35	18	8.3
36-40	22	10.2
41-45	32	14.7
46-50	40	18.4
51 ปีขึ้นไป	60	27.6
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าชั้น ป.4	59	27.2
ป.4	81	37.3
ป.6	29	13.4
ม.3	18	8.3
ม.6 หรือเทียบเท่า	14	6.5
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	5	2.3
ปริญญาตรี	11	5.0

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อปี

จากการศึกษารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อปี (ตารางที่ 4) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 100,001-200,000 บาท ร้อยละ 32.3 รองลงมาคือรายได้เฉลี่ย 200,001 บาท ขึ้นไป ร้อยละ 29.4 และเกษตรกรที่มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 0.9

ตารางที่ 4. แสดงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกรตัวอย่าง

รายได้	จำนวนประชากร	ร้อยละ
N=217		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	2	0.9
10,001-30,000 บาท	6	2.8
30,001-50,000 บาท	19	8.8
50,001-100,000 บาท	56	25.8
100,001-200,000 บาท	70	32.3
200,001 บาท ขึ้นไป	64	29.4

เครื่องที่ทุนแรงที่ใช้ในการเกษตร

จากการศึกษา เครื่องทุนแรงที่ใช้ในการเกษตร (ตารางที่ 5) พบว่า เกษตรกรมีรถไถเดินตามมากที่สุด ร้อยละ 86.6 รองลงมาคือ เครื่องพ่นยา ร้อยละ 82.9 และส่วนน้อยมีเครื่องทุนแรงอื่น ๆ ร้อยละ 0.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5. เครื่องทุ่นแรงที่ใช้ในการเกษตร

ประเภทของเครื่องทุ่นแรง	จำนวนประชากร	ร้อยละ
N=217		
รถไถเดินตาม		
มี	188	86.6
ไม่มี	29	13.4
รถแทรกเตอร์		
มี	46	21.2
ไม่มี	171	78.8
เครื่องสูบน้ำ		
มี	149	68.7
ไม่มี	68	31.3
เครื่องพ่นยา		
มี	180	82.9
ไม่มี	37	17.1
เครื่องนวดข้าว		
มี	5	2.3
ไม่มี	212	97.7
อื่นๆ		
มี	1	0.5
ไม่มี	216	99.5

การถือครองที่ดิน

จากการศึกษาพบว่า (ตารางที่ 6) เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองเป็นของตนเอง ร้อยละ 93.1
เช่าที่จากบุคคลอื่น ร้อยละ 4.6 อยู่ในที่บุคคลอื่นโดยไม่ต้องเช่า ร้อยละ 2.3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จำนวนพื้นที่ถือครอง

จากการศึกษา (ตารางที่ 6) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ มีจำนวนพื้นที่ถือครอง 11-20 ไร่ ร้อยละ 29.5 รองลงมาคือ พื้นที่ถือครอง 31-40 ไร่ ร้อยละ 13.8 และเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองน้อยที่สุดคือ น้อยกว่า 1 ไร่ ร้อยละ 1.4

ตารางที่ 6. แสดงการถือครองและจำนวนพื้นที่ถือครองที่ดิน

จำนวนพื้นที่ถือครอง	จำนวนเกษตรกร (คน)	ร้อยละ
N=217		
การถือครองที่ดิน		
เป็นของตนเอง	202	93.1
เช่าที่จากบุคคลอื่น	10	4.6
อยู่ในที่ของบุคคลอื่นโดยไม่ต้องเช่า	5	2.3
จำนวนพื้นที่ถือครอง		
น้อยกว่า 1 ไร่	3	1.4
1-10	29	13.4
11-20	64	29.5
21-30	29	13.4
31-40	30	13.8
41-50	15	6.9
51-60	9	4.1
61-70	10	4.6
71-80	4	1.8
81-90	3	1.4
91-100	9	4.2
มากกว่า 100 ไร่	12	5.5

ชนิดของพืชที่ปลูก

จากการศึกษาพบว่า (ตารางที่ 7) เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปลูกข้าวโพด ร้อยละ 77.4 รองลงมาคือ ข้าวนาปี ร้อยละ 76 และพืชที่ปลูกน้อย คือ ไม้ ร้อยละ 13.8 น้อยที่สุดคืออื่น ๆ ร้อยละ 0.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 7. ชนิดของพืชที่ปลูก

ชนิดของพืชที่ปลูก	จำนวนเกษตรกร (คน)	ร้อยละ
N=217		
ข้าวนาปี		
ปลูก	165	76.0
ไม่ปลูก	52	24.0
ถั่วเขียว		
ปลูก	81	37.3
ไม่ปลูก	136	62.7
ถั่วเหลือง		
ปลูก	62	28.6
ไม่ปลูก	155	71.4
ข้าวโพด		
ปลูก	168	77.4
ไม่ปลูก	49	22.6
ข้าวฟ่าง		
ปลูก	57	26.3
ไม่ปลูก	160	73.7
ไม้		
ปลูก	30	13.8
ไม่ปลูก	187	86.2
พืชผัก		
ปลูก	44	20.3
ไม่ปลูก	173	79.7
อื่น ๆ		
ทำ	1	0.5
ไม่ทำ	216	99.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้ที่ดินของเกษตรกร

การใช้ที่ดินของเกษตรกร (ตารางที่ 8) โดยภาพรวมพบว่า การใช้ที่ดินและการอนุรักษ์ดินของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง (2.70 คะแนน) สำหรับการพิจารณาการใช้ที่ดินของเกษตรกร จำแนกแต่ละเรื่องตามลำดับดังนี้

การใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดินของเกษตรกร โดยภาพรวมพบว่า การใช้ที่ดินของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง (2.69 คะแนน) ซึ่งสอดคล้องกับ ชาติรี ภารา (2538) ได้กล่าวว่าการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสมต้องมีการเลือกใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพดิน สำหรับการพิจารณาการใช้ที่ดินของเกษตรกร จำแนกแต่ละเรื่องตามลำดับดังนี้

การแบ่งพื้นที่เพาะปลูกเป็นแปลง ๆ

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 54.4 มีการแบ่งพื้นที่เพาะปลูกเป็นแปลง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 38.7 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 5.1 มีการปฏิบัติน้อย และเกษตรกรร้อยละ 1.8 ไม่มีการแบ่งพื้นที่เพาะปลูกเป็นแปลง ๆ ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการแบ่งพื้นที่เพาะปลูกเป็นแปลง ๆ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (3.29 คะแนน)

การวางแผนกำหนดชนิดของพืชที่ปลูก

เกษตรกรร้อยละ 41.9 มีการวางแผนกำหนดชนิดของพืชที่ปลูกปานกลาง ร้อยละ 40.1 มีการปฏิบัติมาก และเกษตรกรร้อยละ 18.0 มีการวางแผนกำหนดชนิดของพืชที่ปลูกน้อย ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการวางแผนกำหนดชนิดของพืชที่ปลูก พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (3.22 คะแนน)

การเตรียมดินก่อนการเพาะปลูกโดยการไถพรวนตลอดทั้งแปลง

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีการเตรียมดินก่อนการเพาะปลูกโดยการไถพรวนตลอดทั้งแปลงอยู่ในระดับมาก โดยคิดเป็น ร้อยละ 61.3 ร้อยละ 24.0 มีการปฏิบัติปานกลาง และเกษตรกรร้อยละ 14.7 มีการเตรียมดินก่อนการเพาะปลูกโดยการไถพรวนตลอดทั้งแปลงน้อย ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการเตรียมดินก่อนการเพาะปลูกโดยการไถพรวนตลอดทั้งแปลง พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (3.46 คะแนน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การขุดบ่อน้ำในไร่นาเพื่อใช้ในการเพาะปลูก

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีการขุดบ่อน้ำในไร่นาเพื่อใช้ในการเพาะปลูกปานกลาง โดยคิดเป็น ร้อยละ 47.0 ร้อยละ 31.3 มีการปฏิบัติน้อย ร้อยละ 12.4 มีการปฏิบัติมาก และเกษตรกร ร้อยละ 9.2 ไม่เคยทำการขุดบ่อน้ำในไร่นาเพื่อใช้ในการเพาะปลูก ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการ ขุดบ่อน้ำในไร่นาเพื่อใช้ในการเพาะปลูก พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (2.67 คะแนน)

การได้รับน้ำจากแหล่งน้ำชลประทาน

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ไม่ได้รับน้ำจากแหล่งน้ำชลประทาน โดยคิดเป็นร้อยละ 41.9 ร้อย ละ 27.2 ได้รับน้อย ร้อยละ 26.7 ได้รับปานกลาง และเกษตรกรร้อยละ 4.2 ได้รับน้ำจากแหล่ง น้ำชลประทานในปริมาณมาก ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการได้รับน้ำจากแหล่งน้ำชลประทาน พบว่า อยู่ในระดับน้อย (1.93 คะแนน)

การได้รับน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ

เกษตรกรร้อยละ 82.5 ได้รับน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติปานกลาง ร้อยละ 9.2 ได้รับใน ปริมาณน้อย และเกษตรกรร้อยละ 8.3 ได้รับน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในปริมาณมาก ซึ่งเมื่อคิด คะแนนเฉลี่ยของการได้รับน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (2.99 คะแนน)

การปลูกพืชชนิดเดียวกันในรอบปี

เกษตรกรร้อยละ 38.7 มีการปลูกพืชชนิดเดียวกันในรอบปีน้อย ร้อยละ 29.5 มีการปลูก อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 22.1 ไม่มีการปลูก และเกษตรกรร้อยละ 9.7 มีการปลูกพืชชนิด เดียวกันในรอบปีมาก ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการการปลูกพืชชนิดเดียวกันในรอบปี พบว่า อยู่ในระดับน้อย (2.26 คะแนน)

การปลูกพืชแบบต่อเนื่อง

เกษตรกรร้อยละ 34.1 มีการปลูกพืชแบบต่อเนื่องอยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย ร้อยละ 26.3 มีการปลูกมาก และเกษตรกรร้อยละ 5.5 ไม่มีการปลูกพืชแบบต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อคิด คะแนนเฉลี่ยของการการปลูกพืชแบบต่อเนื่อง พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (2.81 คะแนน)

การตรวจสอบสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดิน

เกษตรกรร้อยละ 46.5 ได้รับการตรวจสอบสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินน้อย ร้อยละ 43.8 ไม่เคยได้รับการตรวจสอบดิน ร้อยละ 8.3 ได้รับการตรวจสอบปานกลาง และเกษตรกร ร้อยละ 1.4 ได้รับการตรวจสอบความอุดมสมบูรณ์ของดินมาก ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการ ตรวจสอบสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดิน พบว่า อยู่ในระดับน้อย (1.67 คะแนน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การอนุรักษ์ดิน

การอนุรักษ์ดินของเกษตรกรโดยภาพรวมพบว่า การอนุรักษ์ดินของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง (2.70 คะแนน) ซึ่งสอดคล้องกับ ราตรี ภารา (2538) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์ดินหมายถึงการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างชาญฉลาดและถูกต้องตามหลักและวิธีการของเกษตรกรสมัยใหม่ สำหรับการพิจารณาการอนุรักษ์ดินของเกษตรกร จำแนกแต่ละเรื่องตามลำดับดังนี้

การใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เพื่อการปรับปรุงดิน

เกษตรกรร้อยละ 79.3 มีการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เพื่อการปรับปรุงดินมาก ร้อยละ 13.8 มีการใส่ปุ๋ยปานกลาง ร้อยละ 5.5 มีการใส่ปุ๋ยน้อย และเกษตรกรร้อยละ 1.4 ไม่มีการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เพื่อการปรับปรุงดิน ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เพื่อการปรับปรุงดินพบว่า อยู่ในระดับมาก (3.70 คะแนน)

การใส่ปุ๋ยคอกเพื่อปรับปรุงดิน

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 39.6 มีการใส่ปุ๋ยคอกเพื่อปรับปรุงดินปานกลาง ร้อยละ 35.5 มีการใส่ปุ๋ยคอกมาก ร้อยละ 18.0 มีการใส่ปุ๋ยคอกน้อย และเกษตรกรร้อยละ 6.9 ไม่มีการใส่ปุ๋ยคอกเพื่อปรับปรุงดิน ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการใส่ปุ๋ยคอกเพื่อปรับปรุงดิน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (3.03 คะแนน)

การใส่ปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงดิน

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 30.9 มีการใส่ปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงดินน้อย ร้อยละ 28.6 มีการใส่ปุ๋ยหมักปานกลาง ร้อยละ 23.0 มีการใส่ปุ๋ยหมักมาก และเกษตรกรร้อยละ 17.5 ไม่มีการใส่ปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงดิน ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการใส่ปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงดิน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (2.57 คะแนน)

การปลูกพืชหมุนเวียน

เกษตรกรร้อยละ 47.9 มีการปลูกพืชหมุนเวียนน้อย ร้อยละ 29.5 มีการปลูกปานกลาง ร้อยละ 10.6 มีการปลูกมาก และเกษตรกรร้อยละ 12.0 ไม่มีการปลูกพืชหมุนเวียน ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการปลูกพืชหมุนเวียน พบว่า อยู่ในระดับน้อย (2.38 คะแนน)

การปลูกพืชคลุมดิน

เกษตรกรร้อยละ 58.5 มีการปลูกพืชคลุมดินปานกลาง ร้อยละ 20.7 มีการปลูกน้อย ร้อยละ 14.3 มีการปลูกมาก และเกษตรกรร้อยละ 6.5 ไม่มีการปลูกพืชคลุมดินเลย ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการปลูกพืชคลุมดิน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (2.80 คะแนน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การปลูกพืชแบบสลับ

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีการปลูกพืชแบบสลับน้อย โดยคิดเป็นร้อยละ 63.6 ร้อยละ 19.3 มีการปลูกปานกลาง ร้อยละ 9.7 มีการปลูกมาก และเกษตรกรร้อยละ 7.4 ไม่มีการปลูกพืชแบบสลับ ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการปลูกพืชแบบสลับ พบว่า อยู่ในระดับน้อย (2.31 คะแนน)

การปลูกพืชแบบผสมผสาน

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีการปลูกพืชแบบผสมผสานน้อย โดยคิดเป็นร้อยละ 49.3 ร้อยละ 24.9 ไม่มีการปลูกเลย ร้อยละ 17.5 มีการปลูกปานกลาง และเกษตรกรร้อยละ 8.3 มีการปลูกพืชแบบผสมผสานมาก ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของการปลูกพืชแบบผสมผสาน พบว่า อยู่ในระดับน้อย (2.09 คะแนน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 8. แสดงการใช้ที่ดินของเกษตรกร

การใช้ที่ดินของเกษตรกร	มาก (4 คะแนน)	ปานกลาง (3 คะแนน)	น้อย (2 คะแนน)	ไม่เคยเลย (1 คะแนน)	ระดับของการใช้ที่ดิน	
	จำนวน(N) ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย	อันดับ
การใช้ที่ดิน(2.69 คะแนน)						
- การแบ่งพื้นที่เพาะปลูกเป็นแปลง ๆ	38.7	54.4	5.1	1.8	3.29	ปานกลาง
- การวางแผนกำหนดชนิดของพืชที่ปลูก	40.1	41.9	18.0	0	3.22	ปานกลาง
- การเตรียมดินก่อนการเพาะปลูกโดยการไถพรวนตลอดทั้งแปลง	61.3	24.0	14.7	0	3.46	ปานกลาง
- การขุดบ่อน้ำในไร่นาเพื่อใช้ในการเพาะปลูก	12.4	47.1	31.3	9.2	2.67	ปานกลาง
- การได้รับน้ำจากแหล่งน้ำชลประทาน	4.2	26.7	27.2	41.9	1.93	น้อย
- การได้รับน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	8.3	82.5	9.2	0	2.99	ปานกลาง
- การปลูกพืชชนิดเดียวกันในรอบปี	9.7	29.5	38.7	22.1	2.26	น้อย

ตารางที่ 8. แสดงการใช้ที่ดินของเกษตรกร(ต่อ)

การใช้ที่ดินของเกษตรกร	มาก (4 คะแนน)	ปานกลาง (3 คะแนน)	น้อย (2 คะแนน)	ไม่เคยเลย (1 คะแนน)	ระดับของการใช้ที่ดิน	
	จำนวน(N) ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย	อันดับ
- การปลูกพืชแบบต่อเนื่อง	26.3	34.1	34.1	5.5	2.81	ปานกลาง
- การตรวจสอบสภาพความอุดมสมบูรณ์ ของดิน	1.4	8.3	46.5	43.8	1.67	น้อย
การอนุรักษ์ดิน (2.7 คะแนน)						
- การใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เพื่อการ ปรับปรุงดิน	79.3	13.8	5.5	1.4	3.7	มาก
- การใส่ปุ๋ยคอกเพื่อปรับปรุงดิน	35.5	39.6	18.0	6.9	3.03	ปานกลาง
- การใส่ปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงดิน	23.0	28.6	30.9	17.5	2.57	ปานกลาง
- การปลูกพืชหมุนเวียน	10.6	29.5	47.9	12.0	2.38	น้อย
- การปลูกพืชคลุมดิน	14.3	58.5	20.7	6.5	2.8	ปานกลาง

ตารางที่ 8. แสดงการใช้ที่ดินของเกษตรกร(ต่อ)

การใช้ที่ดินของเกษตรกร	มาก (4 คะแนน)	ปานกลาง (3 คะแนน)	น้อย (2 คะแนน)	ไม่เคยเลย (1 คะแนน)	ระดับของการใช้ที่ดิน	
	จำนวน(N) ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย	อันดับ
- การปลูกพืชแบบสลับ	9.7	19.3	63.6	7.4	2.31	น้อย
- การปลูกพืชแบบผสมผสาน	8.3	17.5	49.3	24.9	2.09	น้อย
การใช้ที่ดินของเกษตรกรโดยรวม	23.94	34.71	28.79	12.56	2.70	ปานกลาง

ตอนที่ 3. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินโดยภาพรวม พบว่า เกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินปานกลาง (2.58 คะแนน) ซึ่งสอดคล้องกับ บรรเจิด พลังกุล (2523) ได้กล่าวว่าการใช้ที่ดินของเกษตรกรในปัจจุบันได้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายเกษตรกรมักจะใช้ที่ดินโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของประเภทดินและขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล สำหรับการพิจารณาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน จำแนกแต่ละเรื่องตามลำดับดังนี้ (ตารางที่ 9)

ปัญหาในการใช้ที่ดิน

ปัญหาในการใช้ที่ดินโดยภาพรวมพบเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยอยู่ในระดับน้อย (2.48 คะแนน) ซึ่งสอดคล้องกับบรรเจิด พลังกุล (2523) ได้กล่าวว่า ดินแม้จะมีธาตุอาหารอุดมสมบูรณ์สักปานใดเมื่อใช้ปลูกพืช ไปชั่วระยะเวลาหนึ่งโดยมิได้มีการบำรุงรักษาแล้ว ความอุดมสมบูรณ์ของดินจะลดลงไปเรื่อย ๆ สำหรับการพิจารณาปัญหาการใช้ที่ดิน จำแนกแต่ละเรื่องตามลำดับดังนี้

ปัญหาดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลาง เรื่องดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ โดยคิดเป็นร้อยละ 65.4 ร้อยละ 18 มีปัญหาน้อย ร้อยละ 15.7 มีปัญหามาก และเกษตรกรร้อยละ 0.9 ไม่มีปัญหาดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาดินมีความอุดมสมบูรณ์พบว่า เกษตรกรมีปัญหาปานกลาง (2.95 คะแนน)

ดินมีปัญหา เช่น ดินทรายจัด ดินเปรี้ยว

เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาน้อยเรื่องดินทรายจัด ดินเปรี้ยว โดยคิดเป็น ร้อยละ 59.0 อยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 21.2 ไม่มีปัญหา ร้อยละ 17.5 มีปัญหาปานกลาง และเกษตรกรร้อยละ 2.3 มีปัญหามาก เรื่องดิน เช่น ดินทรายจัด ดินเปรี้ยว ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาดินมีปัญหาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (2.01 คะแนน)

ปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ

ปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ โดยภาพรวมพบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (2.86 คะแนน) สำหรับการพิจารณาปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ จำแนกแต่ละเรื่องตามลำดับดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขาดแหล่งน้ำทางการเกษตร

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลาง เรื่องขาดแหล่งน้ำทางการเกษตร โดยคิดเป็น ร้อยละ 42.9 ร้อยละ 23.5 มีปัญหาน้อย ร้อยละ 23.5 มีปัญหาอยู่ในระดับมาก และเกษตรกร ร้อยละ 10.1 ไม่มีปัญหาเรื่องการขาดแหล่งน้ำทางการเกษตร ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหา การขาดแหล่งน้ำทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรมีปัญหามหาอยู่ในระดับปานกลาง (2.79 คะแนน)

ปริมาณฝนตกน้อย

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลาง เรื่องปริมาณฝนตกน้อย โดยคิดเป็นร้อยละ 62.2 ร้อยละ 24.9 มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ร้อยละ 11.1 มีปัญหามาก และเกษตรกรร้อยละ 1.8 ไม่มี ปัญหาเรื่องปริมาณฝนตกน้อย ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาปริมาณฝนตกน้อย พบว่า เกษตรกรมีปัญหามหาอยู่ในระดับปานกลาง (2.82 คะแนน)

ขาดการสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจากทางราชการ

เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในการขาดการสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจาก ทางราชการ โดยคิดเป็นร้อยละ 46.5 ร้อยละ 26.3 มีปัญหาน้อย ร้อยละ 17.1 มีปัญหาปานกลาง และเกษตรกรร้อยละ 10.1 ไม่มีปัญหาการขาดการสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจากทางราชการ ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาขาดการสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจากทางราชการ พบว่า เกษตรกรมีปัญหามหาอยู่ในระดับปานกลาง (2.96 คะแนน)

ปัญหาการถือครองที่ดิน

ปัญหาในการถือครองที่ดินโดยภาพรวมพบว่า เกษตรกรไม่มีปัญหาเรื่องการถือครองที่ดิน (1.23 คะแนน) สำหรับการพิจารณาปัญหาการถือครองที่ดิน จำแนกแต่ละเรื่องตามลำดับดังนี้

ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเรื่องที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ โดยคิดเป็นร้อยละ 88 ร้อย ละ 8.3 มีปัญหามาก ร้อยละ 2.3 มีปัญหาน้อย และเกษตรกรร้อยละ 1.4 มีปัญหาเรื่องที่ดินไม่มี เอกสารสิทธิ์ปานกลาง ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์ พบว่า เกษตรกรไม่ มีปัญหา (1.29 คะแนน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาการเช่าที่ดิน

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาการเช่าที่ดิน โดยคิดเป็นร้อยละ 91.7 ร้อยละ 3.7 มีปัญหา มาก ร้อยละ 3.2 มีปัญหาน้อย และเกษตรกรร้อยละ 1.4 มีปัญหาเรื่องการเช่าที่ดินปานกลาง ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาการเช่าที่ดิน พบว่า เกษตรกรไม่มีปัญหา (1.17 คะแนน)

ปัญหาเรื่องเงินทุน

ปัญหาเรื่องเงินทุนโดยภาพรวมพบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องเงินทุนอยู่ในระดับปานกลาง (3.30 คะแนน) สำหรับการพิจารณาปัญหาเรื่องเงินทุน จำแนกแต่ละเรื่องตามลำดับดังนี้

ขาดแคลนแหล่งเงินทุน

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลาง เรื่อง การขาดแคลนแหล่งเงินทุน โดยคิดเป็นร้อยละ 46.5 ร้อยละ 44.2 มีปัญหา มาก ร้อยละ 6.1 มีปัญหาน้อย และเกษตรกรร้อยละ 3.2 ไม่มีปัญหาการขาดแคลนแหล่งเงินทุน ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาการขาดแคลนแหล่งเงินทุน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (3.31 คะแนน)

ต้นทุนการผลิตสูง (ทำให้เกิดหนี้สิน)

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลาง เรื่อง ต้นทุนการผลิตสูง โดยคิดเป็นร้อยละ 52.1 ร้อยละ 36.9 มีปัญหา มาก ร้อยละ 9.2 มีปัญหาน้อย และเกษตรกรร้อยละ 1.8 ไม่มีปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตสูง ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาดินต้นทุนการผลิตสูง พบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (3.23 คะแนน)

ปัญหาเรื่องเงินกู้ดอกเบี้ยสูง

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลาง เรื่อง เงินกู้ดอกเบี้ยสูง โดยคิดเป็นร้อยละ 46.5 ร้อยละ 46.1 มีปัญหา มาก ร้อยละ 4.2 มีปัญหาปานกลาง และเกษตรกรร้อยละ 3.2 ไม่มีปัญหาเรื่องเงินกู้ดอกเบี้ยสูง ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาเงินกู้ดอกเบี้ยสูง พบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (3.35 คะแนน)

ปัญหาด้านการผลิต

ปัญหาด้านการผลิตของเกษตรกรโดยภาพรวม พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในเรื่องการผลิตปานกลาง (3.05 คะแนน) สำหรับการพิจารณาปัญหาด้านการผลิตจำแนกแต่ละเรื่องตามลำดับดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขาดความรู้เรื่องการเตรียมดิน

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลาง เรื่องการขาดความรู้เรื่องเตรียมดิน โดย คิดเป็น ร้อยละ 57.5 ร้อยละ 28.6 มีปัญหาหามาก ร้อยละ 13.4 มีปัญหาน้อย และเกษตรกรร้อยละ 0.5 ไม่มีปัญหาเรื่องการขาดความรู้เรื่องการเตรียมดิน ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาดินการขาดความรู้เรื่องการเตรียมดิน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (3.14 คะแนน)

ขาดความรู้เรื่องพันธุ์พืช

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลางเรื่องการขาดความรู้เรื่องพันธุ์พืช โดยคิดเป็น ร้อยละ 57.1 ร้อยละ 24.4 มีปัญหาน้อย ร้อยละ 17.1 มีปัญหาหามาก และเกษตรกรร้อยละ 1.4 ไม่มีปัญหาการขาดความรู้เรื่องพันธุ์พืช ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาการขาดความรู้เรื่องพันธุ์พืช พบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (3.16 คะแนน)

ขาดพันธุ์พืชที่ดี

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลางเรื่องการขาดพันธุ์พืชที่ดี โดยคิดเป็นร้อยละ 43.8 ร้อยละ 37.3 มีปัญหาน้อย ร้อยละ 15.7 มีปัญหาหามาก และเกษตรกรร้อยละ 3.2 ไม่มีปัญหาเรื่องการขาดพันธุ์พืชที่ดี ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาการขาดพันธุ์พืชที่ดี พบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (2.71 คะแนน)

ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดเป็นประจำ

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหาน้อยเรื่องโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดเป็นประจำ โดยคิดเป็นร้อยละ 56.7 ร้อยละ 25.8 มีปัญหาปานกลาง ร้อยละ 13.8 มีปัญหาหามาก และเกษตรกรร้อยละ 3.7 ไม่มีปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดเป็นประจำ ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดเป็นประจำ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (2.49 คะแนน)

ปัญหาวิทยาศาสตร์มีราคาแพง

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องปัญหาวิทยาศาสตร์มีราคาแพงมาก โดยคิดเป็นร้อยละ 83.9 ร้อยละ 14.3 มีปัญหาปานกลาง และเกษตรกรร้อยละ 1.8 มีปัญหาน้อยเรื่องวิทยาศาสตร์มีราคาแพง ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาวิทยาศาสตร์มีราคาแพง พบว่า เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับมาก (3.82 คะแนน)

ขาดความรู้ในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหาปานกลาง เรื่องการขาดความรู้ในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยคิดเป็นร้อยละ 47.0 ร้อยละ 33.2 มีปัญหาหามาก ร้อยละ 18.0 มีปัญหาน้อย และเกษตรกรร้อยละ 1.8 ไม่มีปัญหาเรื่องการขาดความรู้ในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาการขาดความรู้ในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช พบว่า เกษตรกรมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง (3.11 คะแนน)

ขาดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตพืช

เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีปัญหามาก เรื่องการขาดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตพืช โดยคิดเป็นร้อยละ 36.9 ร้อยละ 34.3 มีปัญหามาก ร้อยละ 24.4 มีปัญหามาก และ เกษตรกร ร้อยละ 4.4 ไม่มีปัญหาเรื่องการขาดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตพืช ซึ่งเมื่อคิดคะแนนเฉลี่ยของปัญหาการขาดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตพืช พบว่า เกษตรกรมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง (3.01 คะแนน)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 9. แสดงปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน	มาก (4 คะแนน)	ปานกลาง (3 คะแนน)	น้อย (2 คะแนน)	ไม่มี (1 คะแนน)	ระดับของปัญหา	
	จำนวน(N) ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย	อันดับ
ปัญหาการใช้ที่ดิน(2.48 คะแนน)						
- ปัญหาดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ปลูกพืชไม่ได้ผล ให้ผลผลิตต่ำ	15.7	65.4	18.0	0.9	2.95	ปานกลาง
- ดินมีปัญหา เช่นดินทรายจัด ดิน เปรี้ยว	2.3	17.5	59.0	21.2	2.01	น้อย
ปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ (2.86 คะแนน)						
- ขาดแหล่งน้ำทางการเกษตร	23.5	42.9	23.5	10.1	2.79	ปานกลาง
- ปริมาณฝนตกน้อย	11.1	62.2	24.9	1.8	2.82	ปานกลาง
- ขาดการสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อ การเกษตรจากทางราชการ	46.5	17.1	26.3	10.1	2.96	ปานกลาง

ตารางที่ 9. แสดงปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน(ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน	มาก (4 คะแนน)	ปานกลาง (3 คะแนน)	น้อย (2 คะแนน)	ไม่มี (1 คะแนน)	ระดับของปัญหา	
	จำนวน(N) ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย	อันดับ
ปัญหาการถือครองที่ดิน(1.23 คะแนน)						
- ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์	8.3	1.4	2.3	88.0	1.29	ไม่มีปัญหา
- ปัญหาการเช่าที่ดิน	3.7	1.4	3.2	91.7	1.17	ไม่มีปัญหา
ปัญหาเรื่องเงินทุน(3.30 คะแนน)						
- ขาดแคลนแหล่งเงินทุน	44.2	46.5	6.1	3.2	3.31	ปานกลาง
- ต้นทุนการผลิตสูง(ทำให้เกิดหนี้สิน)	36.9	52.1	9.2	1.8	3.23	ปานกลาง
- ปัญหาเงินกู้ดอกเบี้ยสูง	46.1	46.5	4.2	3.2	3.35	ปานกลาง
ปัญหาด้านการผลิต(3.05 คะแนน)						
- ขาดความรู้เรื่องการเตรียมดิน	28.6	57.5	13.4	0.5	3.14	ปานกลาง
- ขาดความรู้เรื่องพันธุ์พืช	17.1	57.1	24.4	1.4	3.16	ปานกลาง
- ขาดพันธุ์พืชที่ดี	15.7	43.8	37.3	3.2	2.71	ปานกลาง

ตารางที่ 9. แสดงปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน(ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน	มาก (4 คะแนน)	ปานกลาง (3 คะแนน)	น้อย (2 คะแนน)	ไม่มี (1 คะแนน)	ระดับของปัญหา	
	จำนวน(N) ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	จำนวน (N)ร้อยละ	คะแนนเฉลี่ย	อันดับ
- ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืช						
- ระบาดเป็นประจำ	13.8	25.8	56.7	3.7	2.49	น้อย
- ปัญ่วิทยาศาสตร์มีราคาแพง	83.9	14.3	1.8	0	3.82	มาก
- ขาดความรู้เรื่องการใช้สารเคมี						
- กำจัดศัตรูพืช	33.2	47.0	18.0	1.8	3.11	ปานกลาง
- ขาดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตพืช	34.3	36.9	24.4	4.4	3.01	ปานกลาง
ปัญหาและอุปสรรคโดยรวม	27.37	37.38	20.74	14.51	2.58	ปานกลาง

ตอนที่ 4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

จากการศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ของเกษตรกร ตำบลวังพิกูล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

1. เกษตรกรมีความต้องการให้หน่วยงานทางราชการมาดูแลในเรื่องพันธุ์พืช ให้มีพันธุ์พืชที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเพราะเชื่อว่าเมื่อมีพันธุ์พืชที่ดีแล้วจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น
2. เกษตรกรมีความต้องการอยากให้มีการจัดระบบชลประทานภายในเขต ตำบลวังพิกูล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ เพราะในปัจจุบันเกษตรกรส่วนมากได้รับน้ำจากฝนเพียงอย่างเดียว

สรุปและวิจารณ์ผล

จากการศึกษาการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของเกษตรกร ตำบลวังพิกูล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ พ.ศ. 2545 สรุปได้ว่า ในการศึกษาการใช้ที่ดินของเกษตรกรซึ่งแบ่งเป็นการใช้ที่ดินและการอนุรักษ์ดิน โดยภาพรวมพบว่าเกษตรกรมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ที่ดินและการอนุรักษ์ดินอยู่ในระดับปานกลางซึ่งทำให้เห็นได้ว่าเกษตรกรใน ตำบลวังพิกูล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินและการใช้ที่ดินมากพอสมควร แต่ก็มีบางเรื่องที่เกษตรกรยังขาดความรู้และขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานทางราชการ ได้แก่ การตรวจสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินและการขาดการสนับสนุนแหล่งน้ำชลประทานจากหน่วยงานทางราชการ ในเรื่องการอนุรักษ์ดิน พบว่า เกษตรกรยังไม่ให้ความสำคัญกับปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด แต่ให้ความสำคัญกับปุ๋ยวิทยาศาสตร์มาก เพราะเกษตรกรคิดว่าว่าปุ๋ยวิทยาศาสตร์จะทำให้พืชมีความอุดมสมบูรณ์ดีและใช้สะดวก ในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน พบว่าเกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินปานกลาง ซึ่งทำให้ทราบว่าเกษตรกรบางส่วนยังมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินพอสมควร แต่ปัญหาใหญ่ ๆ ที่เกษตรกรพบมากคือปัญหาเรื่องปุ๋ยวิทยาศาสตร์มีราคาแพงซึ่งปัญหาปุ๋ยวิทยาศาสตร์มีราคาแพงนี้จะส่งผลไปถึงต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นปัญหาด้านหนี้สินก็ตามมาซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในอนาคตด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ (Conclusions and Recommendation)

สรุปผลการศึกษา

การศึกษากาการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ปี พ.ศ. 2545 มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอ บึงสามพัน จังหวัด เพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษากาการใช้ที่ดินของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัด เพชรบูรณ์
3. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้ให้ข้อมูลคือ เกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 217 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ ทำการสำรวจเดือน มกราคม พ.ศ. 2546 จากนั้นทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม พ.ศ. 2546

ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล ผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือ ร้อยละ 53.9 เป็นเพศชาย และร้อยละ 46.1 เป็นเพศหญิง ระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยคิดเป็นเป็นร้อยละ 37.3 รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรต่อครัวเรือนต่อปี คือ มีรายได้เฉลี่ย 100,001-200,000 บาทต่อปี ร้อยละ 32.3 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 86.6 มีรายได้ตามให้ป็นเครื่องทุ่นแรงทางการเกษตร ในเรื่องการถือครองที่ดินเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 93.1 มีที่ดินเป็นของตนเอง และเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 77.4 มีการปลูกข้าวโพด

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ที่ดินของเกษตรกร

การศึกษากาการใช้ที่ดินของเกษตรกร เกษตรกรมีการใช้ที่ดินเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2.69 คะแนน) โดยเกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีการเตรียมดินก่อนการปลูกพืชโดยการไถพรวนตลอด ทั้งแปลงซึ่งเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับอยู่ในระดับมาก (3.46 คะแนน) รองลงมาคือมีการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบ่งพื้นที่เพาะปลูกเป็นแปลง ๆ ว่าแปลงไหนจะปลูกพืชชนิดใดบ้างเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.29 คะแนน) และการตรวจสอบความอุดมสมบูรณ์ของดินซึ่งเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย (1.67 คะแนน) ตามลำดับ

การศึกษาการอนุรักษ์ดินของเกษตรกร เกษตรกรส่วนใหญ่มีการอนุรักษ์ดินอยู่ในระดับปานกลางมี (2.70 คะแนน) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเกษตรกร ตำบลวังพิถด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ในปัจจุบันมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ดินมากพอสมควร โดยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เพื่อปรับปรุงดินซึ่งเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (3.70 คะแนน) รองลงมาคือ การใส่ปุ๋ยคอกเพื่อปรับปรุงดินซึ่งเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.03 คะแนน) และเกษตรกรมีการปลูกพืชแบบผสมผสานซึ่งเกษตรกรมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย (2.09 คะแนน)

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้ที่ดิน

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินของเกษตรกรมีปัญหาและอุปสรรคปานกลางมีคะแนนเฉลี่ย 2.58 คะแนน ซึ่งปัญหาที่เกษตรกรมีมากที่สุดคือปัญหาเรื่องเงินทุนเกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลาง (3.30 คะแนน) รองลงมาคือ ปัญหาด้านการผลิต ซึ่งเกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลาง (3.05 คะแนน) และเกษตรกรไม่มีปัญหาในเรื่องการถือครองที่ดินเลย (1.23 คะแนน)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการใช้ที่ดินและปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดินของเกษตรกร จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรเข้าไปส่งเสริมแนะนำเกษตรกรในการอนุรักษ์ดินเช่น การปลูกพืชแบบผสมผสาน การปลูกพืชแบบสลับ การใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก แทนการใช้ปุ๋ยเคมี และเป็นการลงทุนการผลิตด้วย
2. หน่วยงานภาครัฐควรจัดหาแหล่งน้ำให้เกษตรกรเช่น การขุดสระ และการช่วยในเรื่องการขุดตอกระบอบาดาล
3. รัฐบาลควรจะแนะนำส่งเสริมให้เกษตรกรให้หันมาใช้ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยพืชสด แทนปุ๋ยวิทยาศาสตร์ซึ่งมีราคาสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะจากการดำเนินงานวิจัย

1. ควรมีการวิจัยเรื่องการใช้ที่ดินในพื้นที่อื่น ๆ ด้วยเพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป
2. การทำวิจัยครั้งนี้ควรที่จะศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่สนใจให้แน่ชัดและปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำในการทำวิจัยเรื่องนั้น ๆ ให้เร็วขึ้นและมีระบบการทำงานที่ดีขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2528. **หลักวิธีวิจัยทางการเกษตร**. กรุงเทพฯ:ห้างหุ้นจำกัดการพิมพ์.

ครรชิตโพธิศิริ. 2530. **การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในบริเวณลุ่มน้ำปากพนัง**. กรุงเทพมหานคร :วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

คำพอล พัวพาณิชย์. 2541. **เศรษฐศาสตร์ที่ดินเบื้องต้น**. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดารุณี เป็รอด. 2530. **ปัจจัยชีวภาพและประชากรต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก**. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธรรมศักดิ์ วิศาลศักดิ์. 2533. **การใช้ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน อำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี**. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นฤมล เจริญรัตน์. 2526. **เศรษฐศาสตร์และทรัพยากรการเกษตร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

นพศักดิ์ สุดาเดช. 2540. **การศึกษาสภาพการใช้ที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี**. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิพนธ์ ตั้งธรรม. 2525. **คำบรรยายวิชาหลักการใช้ที่ดิน**. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรเจิด พลาญกุล. 2523. **ทรัพยากรที่ดิน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ปานทิพย์ กานตพิชาน. 2527. **การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พรแสง จำกัด.

ปรีชา อนุจันทร์. 2525 .**การจำแนกความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เหมาะสมกับไม้ผลและยางพาราในเขตจังหวัดระยองและจันทบุรี**. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประมุข แก้วเนียม. 2526. **สภาพการใช้ที่ดินในเขตสถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราช อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภัทรพร นิยมไทย. 2542. **ทางเลือกในการใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อพัฒนาการเกษตรในแนวทางเกษตรยั่งยืน กรณีศึกษา ตำบลแคมป์สน อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยมหิดล.

มิตรวรุณ กฤษณเสถณี. 2525. **ผลกระทบจากการเพิ่มประชากรและพัฒนาโครงการขั้นพื้นฐานต่อวิวัฒนาการการใช้ที่ดินภาคเหนือประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ราตรี ภาวรา. 2538. **ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร : อักษรการพิมพ์.

วารุณี ผลประเสริฐ. 2543. **การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดินของชุมชนศาลายา อำเภอพุทธทมณฑล จังหวัดนครปฐม**. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยมหิดล.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วิชัย เทียนน้อย . 2532.หลักการไใช้ที่ดิน.ภาควิชาปฐพีวิทยา คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถิตย์ วัชรกิตติ. 2521. ระบบการแยกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธนโชติการพิมพ์.

สุรชาติ อมรรัตนศักดิ์. 2535 .การประเมินที่ดินทางกายภาพสำหรับการพัฒนาถาวร ภาพของทรัพยากรเกษตร:ศึกษาวิธีการด้วยข้อมูลระยะไกลและระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุวัฒน์ สงวนทรัพย์. 2533. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ที่ดินในฤดูแล้ง ในเขตโครงการชลประทานลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

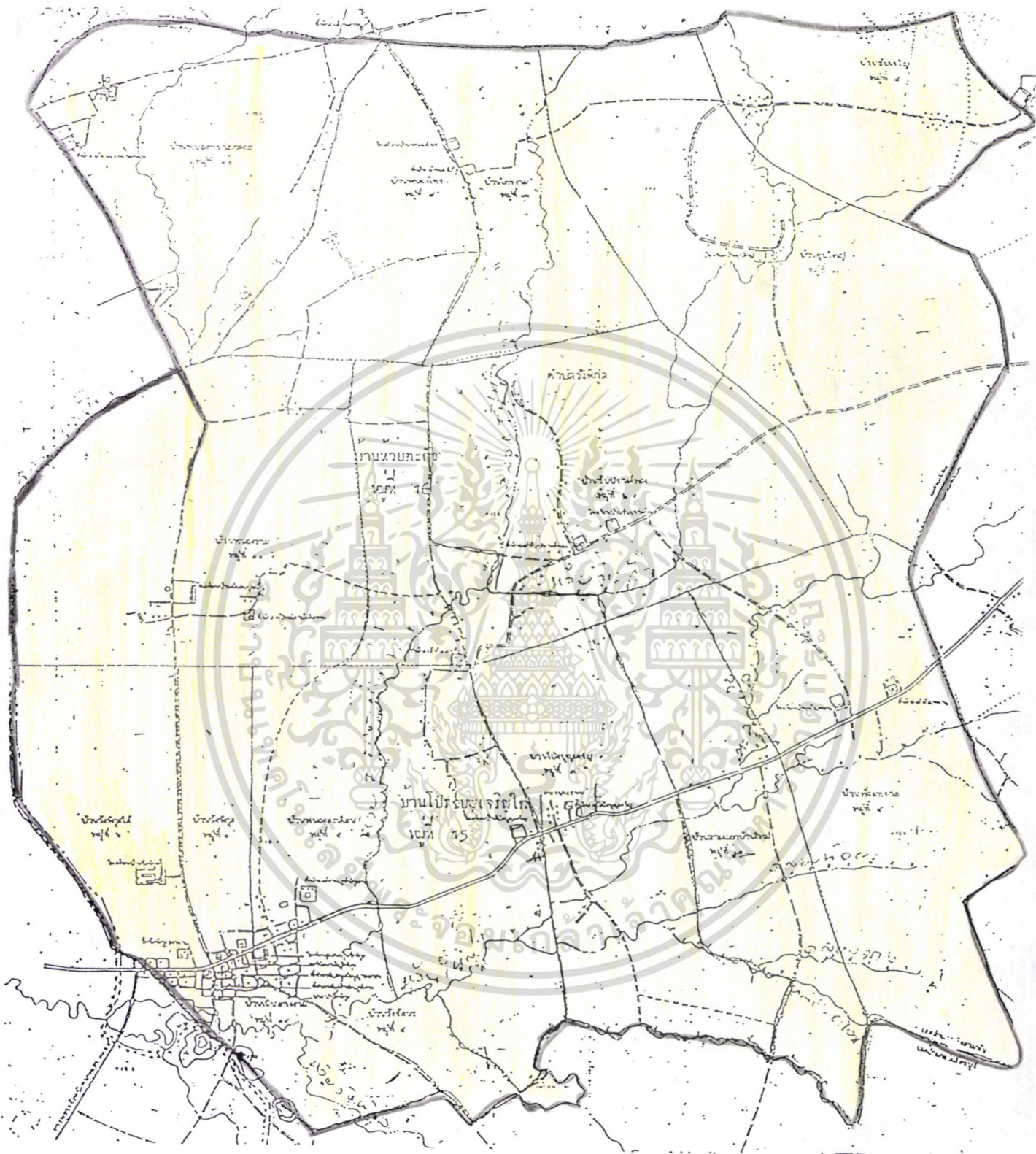
สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบึงสามพัน. 2544. แนวทางพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ตำบลวังพิงกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์.

อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์.2544. สถิติข้อมูลประชากรของอำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์จำแนกรายตำบลและหมู่บ้าน.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 1 แสดงแผนที่ของตำบลวังพิบูล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อมูลทั่วไปของตำบลวังพิกูล

ตำบลวังพิกูลเป็นตำบลที่แยกออกมาจากตำบลซับไม้แดงปัจจุบันเป็นเขต สปก.4-01 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตำบลบึงสามพันอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอ 21 กิโลเมตร มีพื้นที่ 65 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ลาดเอียง ในฤดูฝนน้ำไหลหลากมาจากเขตตำบลซับไม้แดงและไหลไปทางตำบลนาขอม อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ฤดูแล้งจัดไม่มีน้ำเพียงพอในการทำเกษตร มีบางหมู่บ้านที่มีการทำเกษตรในฤดูแล้ง โดยใช้น้ำใต้ดินแต่ก็ไม่เพียงพอเช่นกัน ประชากรส่วนใหญ่อพยพมาจากต่างจังหวัด เช่น นครสวรรค์ ขอนแก่น นครราชสีมา

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลศรีมงคล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์
 ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลซับน้อย อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลซับไม้แดง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลนาขอม อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์

แหล่งน้ำ มีคลองขนาดเล็กและลำห้วย 13 สาย ดังนี้ คือ

1. คลองชะเอม
2. คลองยาง
3. คลองน้อย
4. คลองใหญ่
5. คลองตะลุ่ม
6. คลองหินดาด
7. คลองห้วยตะกั่ว
8. คลองซับปรางค์
9. คลองม่วง
10. คลองนาโน
11. ห้วยใหญ่
12. ห้วยวังพิกูล
13. ห้วยซับกะโหลก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

**ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลด้านการเกษตรของเกษตรกร ตำบลวังพิศกุล อำเภอบึงสามพัน
จังหวัดเพชรบูรณ์**

ลำดับที่	พืชเศรษฐกิจ	ครัวเรือนที่ปลูก	พื้นที่ปลูก	ต้นทุนการผลิต	มูลค่า/ไร่	มูลค่ารวม
1	ข้าวโพด	975	23,368	996	2,186	51,090,625
2	ข้าวนาปี	570	15,850	1,145	2,875	45,568,750
3	พืชผัก	54	1,822	5,500	160,000	29,152,000
4	ข้าวฟ่าง	180	1,875	450	800	1,500,000
5	ถั่วเขียว	91	384	750	1,027	358,227
6	ถั่วเหลือง	275	742	725	1,320	1,253,000
7	หน่อไม้ไผ่	25	250	350	2,800	523,740

ที่มา:สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบึงสามพัน (2544)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

การใช้ที่ดินของเกษตรกร ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....หมู่บ้าน.....ตำบลวังพิกุล อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง กรุณาเขียนเครื่องหมาย / ลงใน

ตอนที่ 1. ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

1. เพศผู้ตอบ

 ชาย หญิง

2. อายุ

 ต่ำกว่า 20 ปี 20-25 ปี 26-30 ปี 31-35 ปี 36-40 ปี 41-45 ปี 46-50 ปี 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

 ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4 ประถมศึกษา 4 ประถมศึกษา 6 มัธยมศึกษา 3 มัธยมศึกษา 6 หรือเทียบเท่า อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี อื่นๆ (ระบุ).....

4. รายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือน

 ต่ำกว่า 10,000 บาท 10,001-30,000 บาท 30,001-50,000 บาท 50,001-100,000 บาท 100,001-200,000 บาท 200,001 บาทขึ้นไป

5. ท่านมีเครื่องทุนแรงที่ใช้ในการเกษตรอะไรบ้าง

 รถไถเดินตาม รถแทรกเตอร์ เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครื่องนวดข้าว อื่น ๆ (ระบุ).....

6. การถือครองที่ดิน

เป็นของตนเอง เช่าที่จากบุคคลอื่น อยู่ในที่บุคคลอื่นโดยไม่ต้องเช่า

7. จำนวนพื้นที่ถือครอง

น้อยกว่า 1 ไร่ 1-10 ไร่ 11-20 ไร่
 21-30 ไร่ 31-40 ไร่ 41-50 ไร่
 51-60 ไร่ 60-70 ไร่ 71-80 ไร่
 81-90 ไร่ 91-100 ไร่ มากกว่า 100 ไร่ขึ้นไป

8. ท่านมีการปลูกพืชชนิดใดดังต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ข้าวนาปี ถั่วเขียว ถั่วเหลือง
 ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ไม้
 พืชผัก อื่น ๆ (ระบุ).....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2. ข้อมูลการใช้ที่ดินของเกษตรกร

คำชี้แจง	มาก	หมายถึง มีการดำเนินการทุกปี
	ปานกลาง	หมายถึง มีการดำเนินการปีเว้นปี
	น้อย	หมายถึง มีการดำเนินการน้อยกว่าปีเว้นปี/นาน ๆ ครั้ง
	ไม่เคยเลย	หมายถึง ไม่มีการดำเนินการเลย

การใช้ที่ดิน	ปริมาณที่ปฏิบัติ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคยเลย
ก.การใช้ที่ดิน				
1. ท่านมีการแบ่งพื้นที่เพาะปลูกเป็นแปลง ๆ ว่าแปลงไหนจะปลูก ข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว หน่อไม้ไผ่ หรือพืชผัก หรือไม่				
2. ก่อนการเพาะปลูก ท่านมีการวางแผน กำหนดชนิดของพืชที่จะปลูกในพื้นที่ของท่านหรือไม่ ปีใดจะปลูกอะไรบ้าง ปลูกช่วงใด ปลูกพืชอะไร ปลูกกี่ไร่				
3. ก่อนการปลูกพืชท่านมีการเตรียมดินโดยการไถพรวนตลอดทั้งแปลงหรือไม่				
4. ท่านมีการขุดบ่อน้ำในไร่นาเพื่อใช้ในการเพาะปลูกหรือไม่				
5. ท่านได้รับน้ำจากแหล่งน้ำชลประทาน เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ฝายน้ำล้น เป็นต้น เพื่อการเพาะปลูกหรือไม่				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การใช้ที่ดิน	ปริมาณที่ปฏิบัติ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคยเลย
6. ท่านได้รับน้ำเพื่อการเพาะปลูกจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ฝน ห้วย หนอง คลอง บึง มากน้อยเพียงใด				
7. ท่านมีการปลูกพืชชนิดเดียวกันในรอบปีบนพื้นที่เพาะปลูกของท่านหรือไม่				
8. ท่านมีการปลูกพืชแบบต่อเนื่องหรือไม่ (การปลูกพืชแบบต่อเนื่อง คือ การปลูกพืชมากกว่าหนึ่งชนิดต่อเนื่องกันไปในพื้นที่เดียวกันในเวลา 1 ปี เช่น ข้าวโพด ถั่ว ข้าวฟ่าง เป็นต้น)				
9. ดินของท่านเคยได้รับการตรวจสอบความอุดมสมบูรณ์หรือไม่				
10. อื่น ๆ (ระบุ).....				
ข. การอนุรักษ์ดิน				
1. ท่านมีการใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เพื่อการปรับปรุงดินหรือไม่				
2. ท่านมีการใส่ปุ๋ยคอกเพื่อการปรับปรุงดินหรือไม่				
3. ท่านมีการใส่ปุ๋ยหมักเพื่อการปรับปรุงดินหรือไม่				
4. ท่านมีการปลูกพืชหมุนเวียนหรือไม่ (พืชหมุนเวียน คือ การปลูกพืชต่างชนิดกันบนพื้นที่เดียวกัน เช่น การปลูกถั่วแล้วตามด้วยการปลูกข้าวโพด)				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การใช้ที่ดิน	ปริมาณที่ปฏิบัติ			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคยเลย
5. ท่านมีการปลูกพืชคลุมดินหรือไม่ (การปลูกพืชคลุมดินคือ การปลูกพืชใบหนาหรือมีระบบรากแน่นสำหรับคลุมและยึดดิน เช่น พืชตระกูลถั่ว)				
6. ท่านมีการปลูกพืชแบบสลับหรือไม่ (การปลูกพืชแบบสลับ คือ การปลูกพืชมากกว่าหนึ่งชนิดลงในพื้นที่เดียวกัน เช่นการปลูกข้าวโพด สลับแถว กับถั่วเหลือง)				
7. ท่านมีการปลูกพืชแบบผสมผสานหรือไม่ (การปลูกพืชแบบผสมผสาน คือ การปลูกพืชหลาย ๆ ชนิดลงในพื้นที่เดียวกัน)				
8. อื่น ๆ (ระบุ).....				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน

คำชี้แจง	มาก	หมายถึง	มีปัญหาทุกปี
	ปานกลาง	หมายถึง	มีปัญหาบ้างปีเว้นปี
	น้อย	หมายถึง	มีปัญหาน้อยมากปีเว้นปีหรือนาน ๆ ครั้ง
	ไม่มีปัญหา	หมายถึง	ไม่มีปัญหาเลย

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน	ระดับปัญหาของเกษตรกร			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีปัญหา
1.ปัญหาการใช้ที่ดิน				
1.1 ปัญหาดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ/ปลูกพืชไม่ได้ผล/ให้ผลผลิตต่ำ				
1.2 ดินมีปัญหาเช่น ดินทรายจัด ดินเปรี้ยว ดินเค็ม				
1.3 อื่น ๆ (ระบุ).....				
2.ปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ				
2.1 ขาดแหล่งน้ำทางการเกษตร				
2.2 ปริมาณฝนตกน้อย				
2.3 ขาดการสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจากหน่วยงานทางราชการ				
2.4 อื่น ๆ (ระบุ).....				
3.ปัญหาการถือครองที่ดิน				
3.1 ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์				
3.2 ปัญหาการเช่าที่ดิน				
3.3 อื่น ๆ (ระบุ).....				
4.ปัญหาเรื่องเงินทุน				
4.1 ขาดแคลนแหล่งเงินทุน				
4.2 ต้นทุนการผลิตสูง(ทำให้เกิดหนี้สิน)				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ที่ดิน	ระดับปัญหาของเกษตรกร			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีปัญหา
4.3 ปัญหาเงินกู้ดอกเบี้ยสูง				
4.4 อื่น ๆ (ระบุ).....				
5.ปัญหาด้านการผลิต				
5.1 ขาดความรู้เรื่องพันธุ์พืช				
5.2 ขาดพันธุ์พืชที่ดี				
5.3 ปัญหาโรคและแมลงศัตรูระบาดเป็นประจำ				
5.4 บัญชีวิทยาศาสตร์มีราคาแพง				
5.5 ขาดความรู้ในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช				
5.6 ขาดความรู้ในการเพิ่มผลผลิตพืช				
5.7 อื่น ๆ (ระบุ).....				

ตอนที่ 4. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้